

Lesník

ČASOPIS ZAMESTNANCOV Š. P. LESY SR BANSKÁ BYSTRICA ■ JÚN 2009

6

Téma mesiaca: Medveď ■ Nová obchodná politika
■ Reportáž z LS Krám ■ Významné lesnícke miesta
■ Aktuálna téma – OZLT

LESNÍK

časopis zamestnancov
š. p. Lesy SR
Banská Bystrica
JÚN 2009

Šéfredaktor:

Mgr. Peter Gogola

Redaktori:

Ing. Ján Mičovský, CSc.
Ing. Jozef Marko
Mgr. Anita Fáková
Ing. Rudolf Bruchánik, PhD.

Predsedkyňa redakčnej rady:

Ing. Mgr. Edita Tomeková

Stáli prispievatelia:

Ing. Július Burkovský
Jiří Junek
Jozef Šabo
Ing. Boris Pekarovič
Ing. Ladislav Maxim
Mgr. Tatiana Figurová
Ladislav Malák
Ing. Peter Chytil
Ing. Dušan Mikuš
Ing. Jozef Brunčák
Ing. Igor Vizslai
Ing. Jaroslav Ďurík
Ľudovít Šurina

Grafická úprava:

Stano Jendek | Renesans s. r. o.

Foto na titulnej strane:

Ján Nôžka

Adresa redakcie:

LESY SR, š. p.
Námestie SNP č. 8
975 66 Banská Bystrica
tel. č. 048/4344 278
fax: 048/4344 191

ISSN 1337-9380

2 Obsah

3 Editoriál

**Anketa: Stretli ste sa vo voľnej prírode s medveďom?
Aké pocity to vo vás vyvolalo?**

4 Téma mesiaca: Medvede

Vladimír Antal

5 Marcel Lehocký

6 Emil Rakyta

7 Leopold Dugovič

Erik Baláž

8 Lesnícke dni 2009

9 Princípy novej obchodnej stratégie

Rozhovor s Ing. Jaroslavom Holigom.

10 18. ročník medzinárodného seminára

Aktuálne problémy v ochrane lesa 2009

Jarné zalesňovanie na OZ Trenčín

Úspech našich strelcov

11 „Piatky mám ostať doma

Ale či sa to dá?“

Lesnícky portrét Petra Bútoru

12 Rukoväť lesného pedagóga 2. časť

13 Na slovíčko

S Ing. Petrom Chrustom, rozvojovo-
technickým riaditeľom š.p. LESY SR

14 Jak pokračuje tradície chovu jelenů na Poľaně?

15 Kysucké Halali

Celoslovenská súťaž v hre na lesnicu a lovecký
roh

Vznikol klub trubačov

16 HB paráda

Je protipovodňová ochrana Slovenska v rukách
lesníkov?

18 Hlavným problémom smrečín je globálne oteplenie

Reportáž z LS Krám

20 Ročná produkcia štiepky až do milióna ton!

Potenciál energetických porastov na Slovensku
je obrovský

21 OZLT. Byť, či nebyť?

I. Strelec: Naše nesplnené výnosy vylepšili
hospodárenie závodov

22 Ulica po ktorej prešla lesnícka história

23 Tradície a súčasnosť chovu koní na Muránskej planine

24 Výhodne, vopred a v hotovosti

Úspešný predaj palivového dreva na OZ
Rimavská Sobota

25 Diváci vďaka nám zabúdajú na problémy

O ochotníckej divadelníčke Marte Haviarovej

Stromy extra

Platan zo Zlatých Moraviec

26 Čo sa udialo v lesníckom skanzene?

Máj

Súťaž Stromy našich lesov v múzeu po tretíkrát

27 Názory, postoje, komentáre

Prečo mám rád les

Prof. MUDr. Svetozár Dluholucký, CSc.,
Renomovaný lekár – pediater

28 Uveríte?

Vtipy

Krížovka

29 Hobby – notafília

Rybársky receptár

30 Pre deti

31 Spoločenská rubrika

Kalendár podujatí

Životné jubileá

Fotohádanka

32 Župné leto v Banskej Bystrici

Stretli ste sa vo voľnej prírode s medveďom? Aké pocity to vo vás vyvolalo?

Áno, stretol, na Čertovici pod Oknom. Macko ale zdupkal skôr, než vo mne stíhol vyvolať akékoľvek pocity. Potom som si pripadal ako hrdina. Horšie to mohlo dopadnúť, keď som sa s bicyklom predieral krovím a na druhej strane stál poľovník, ktorý si myslel, že som medveď. Vrazil, že už mal odistené.

Martin Chrobák, novinár

Nuž, s medveďom som sa stretol dvakrát. Raz dobehol na Terchovej za mnou na chatu bača, či chcem dačo vidieť. Ja reku že čo. A on, že vraj či som už videl, ako sa medveď poondie. A veru riadny maco sa sediačky pásol v ovse, tak zo 30–40 m povyše salaša, vietor sme mali dobrý, keď tu zrazu milý bača odistil delobuch a prásk ho za maca.

Ten sa stratil ako blesk a keď sme sa boli pozrieť čo po ňom zostalo...nuž veru hodne a riedkeho. A druhý raz som sa stretol na Podbanskom na hríboch s tým, čo po macovi zostalo a keďže sa z toho ešte parilo, nebolo mi všetko jedno. Ale s macom sme sa zrejme navzájom rešpektovali a len sme našťastie o sebe tušili.

Ivan „Tuli“ Vojtek, herec

Každý rok mám okolo 10 pozorovaných jedincov. Nie sú to klasické stretnutia, pretože tieto medvede o mne nevedia. Stretnutí je podstatne menej, cca 1x ročne. Jedná sa však o náhodné stretnutia, ktoré nevyhľadávam.

Ján Mizerák, GR LESY SR

Za viac ako 30 rokov pracovného pôsobenia na území TANAPu som mal česť za rôznych okolností vidieť, či stretnúť mackov viac ako 30 krát. Pocity boli veľmi rôzne, záviseli najmä od toho ako ďaleko macko bol (od niekoľkých metrov po 200–300 m), či bol sám alebo to bola medvedica s mladými (vtedy bol najvyšší adrenálny!), či ma zaregistroval na návšteve prvý on alebo ja jeho. Neboli to pocity panického strachu, neraz však bol „mráz medzi lopatkami“ a kotalo sa podľa možnosti opatrné vycúvanie z priestoru.

Marian Šturcel, Štátne lesy TANAPu

Zatiaľ som sa s medveďom v lese nestretol a ani mi to nechýba. Rád si ich pozriem na videu, vo filme... Médiá robia z medveďov lesných strašiakov, a tak ako väčšina sa im snažím v prírode vyhnúť rozprávaním, popískovaním či zavesenou roľničkou-zvončekom...

Peter Triščík, učiteľ, ZŠ Trstená

S medveďom som sa stretla v CHPO Poľana. Stretnutie bolo nečakané, no medveď ma nespozoroval a tak som mala dostatok času si ho poobhliadať. Najviac ma prekvapilo, že napriek „nemotornej“ postave dokáže veľmi rýchlo vyštartovať a obratne utekať. Až pri tomto stretnutí som pochopila, že utekať pred medveďom naozaj nemá zmysel.

Lucia Hanková, lesníčka t. č. na materskej dovolenke

Školní lesní podnik Masarykův les Křtiny Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně se nachází v bezprostřední blízkosti jihomoravské metropole. Lesnatost je zde v porovnání s jinými částmi České republiky nadprůměrně vysoká, avšak medvěd zde nežije. Přesto jsme ho ale na počátku 90. let minulého století jednou brzy ráno, čekajíc na lesní autobusové zastávce, s naprostým úžasem a děsem zpozorovali. Vysvětlení bylo prosté: medvěd utekl v Brně z cirkusu.

Ing. Pavel Mauer, Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně Školní lesní podnik Masarykův les Křtiny

Priamy kontakt som mal s medveďom len jedenkrát, nepriamo som jeho prítomnosť cítil viackrát – medveď je totiž múdrejší a múdrejší vždy ustúpi... ☺ Prvé pocity pri stretnutí – viem si predstaviť, ako sa cíti žaba, keď sa pozerá na hada... Nebolo mi všetko jedno a odvtedy keď chodím po lese, robím rámus – keby náhodou nebol prípadne sa vyskytujúci maco z tých múdrejších.

Luboš Lantaj, prekladateľ a tlmočník

Zverejnenie manka v objeme 19 000 kubíkov kalamitného dreva na Expedičnom sklade Čierny Váh na liptovskohrádckom odštepnom závode zapôsobilo koncom mája ako výbuch časovanej bomby – medzi kolegami lesníkmi, politikmi i v širokej verejnosti. Niektorí kolegovia sa na nás, komunikátorov z generálneho riaditeľstva, za aktívne uvoľnenie tejto nepríjemnej informácie do masmédií dokonca nahnevali. Vraj teraz vyzeráme všetci ako zloději! Ale ako by sme vyzerali v prípade, že by sme sa museli pod tlakom zverejnenia tejto informácie zvonka brániť, na to nepomysleli. A ako vyzeráme jeden pred druhým, to ich netrápi?! Skrátka a dobre, takýto prešlap sa už nesmie opakovať. Práve preto sme chceli povedať verejnosti jedným dychom s tým, že sme sebareflexívne priznali chybu aj to, že prijmemo opatrenia, ktoré zabránia tomu, aby sa už v rámci nášho podniku NIKDY takáto chyba neopakovala. Musíme byť schopní garantovať všetci ako jeden pred vlastným svedomím, pred politikmi, ktorí budú v najbližších dňoch rozhodovať o tom, či a ako nám pomôžu v kríze (už niektorí avizovali, že kvôli takémuto lapsusu, aký sa udial, si žiadnu pomoc ani nezaslúžime...) a pred verejnosťou, pred každým občanom, ktorého zaujíma nakladanie so štátnym majetkom, že sme schopní „vyčistiť si vlastný chliev.“ Ak nezačneme každý od seba a stále budeme zbytočne sklzavať len k zaužívanému hodnoteniu práce iných, tak sa nesmieme čudovať, ak sa nám nepodarí získať stratenú sebadôveru a dôveru spoločnosti. Prípady Čierny Váh je skúšobný kameň, nie prehra. Zatiaľ!

Vladimír Antal

Štátna ochrana prírody SR

Počernosť populácie:

V súčasnosti existuje len jediný zdroj čerpania relevantných informácií o počernosti populácie medveďa na Slovensku a tou je poľovnícka databáza. Aj v rámci tejto databázy však ide len o tzv. „**odborný odhad štruktúry populácie**“. Napriek tomuto faktu sme svedkami diametrálne odlišnej interpretácie počernosti populácie medveďa poľovníckou a ochranárskou odbornou verejnosťou. V priemere sa odhady počernosti medveďa pohybujú v intervale od 700 do 1 500 jedincov.

Zásah do populácie medveďa je na Slovensku vykonávaný dvoma spôsobmi:

A. Regulačný odstrel – táto forma zásahu do populácie by mala byť plánovaná, to znamená, že sa nejedná o operatívne riešenie problému a je plánovaná na základe evidovaných škôd spôsobených medveďom na poľnohospodárskych plodinách, hospodárskych zvieratách, včelstvách, poľovnej zveri a v neposlednom rade na zdraví človeka za predchádzajúci rok. Problémy tejto formy regulácie počernosti populácie medveďa spočívajú v nasledovnom:

- I. regulácia je vykonávaná na základe odhadu štruktúry populácie** – neustále sa však stretávame so spochybňovaním opodstatnenosti regulačného odstrelu z dôvodu spomínaného diametrálneho rozdielu uvádzaných základných charakteristík o populácii medveďa na Slovensku poľovníckou a ochranárskou verejnosťou
- II. neodborne napísané žiadosti** – užívatelia poľovných revírov mnohokrát vôbec nevenujú dostatočnú pozornosť vypracovaniu žiadostí o výnimku na usmrtenie chráneného živočícha aby bola v súlade s platnou legislatívou, nadhodnocujú počty medveďov vo svojich revíroch – regulačný ale hlavne

ochranný odlov považujú za určitú možnosť komerčného využitia,

III. vydávanie povolení na odlov formou výnimiek a zdĺhavé správne konanie – tento proces môže byť za určitých podmienok pomerne zdĺhavý, čas predlžujú hlavne účastníci konania, resp. zúčastnené osoby a ich vyradovanie zo správneho procesu schvaľovania výnimiek,

IV. nevyvážený zásah do populácie – bez tzv. odborného poľovníckeho plánovania nie je možné rovnomerne a správne zasahovať do populácie (lov jedincov iba do 100 kg nepovažujeme za správny, pretože je v rozpore s populačnou dynamikou a optimálnou vekovou štruktúrou populácie).

V. obmedzená doba vykonávania lovu – lov sa orientuje len do jesenných mesiacov a jarný lov nie je povolený,

VI. odlov medveďa je špecifický a pomerne náročný aj napriek možnosti jeho vnaodenia na mäsitú potravu, čo nám umožňuje európska veterinárna legislatíva, avšak za predpokladu dodržania určitých podmienok (kritérií) vnaodenia.

B. Ochranný odstrel – jedná sa o neplánovanú (operatívnu) formu regulácie, realizovanú okamžite po vzniku závažných a nebezpečných stretov medveďa s človekom a vzniku významných škôd na majetku. Charakter tejto formy regulácie spočíva v:

I. regulácii na základe veľkých škôd spôsobených medveďom a ujmy na zdraví človeka,

II. regulácii spravidla bez vekových a váhových limitov – tieto výnimky sú vydávané v čo najkratšom čase po vzniku škody, nekladie sa dôraz na čas a spôsob lovu ako ani na pohlavnú a vekovú štruktúru populácie, cieľom je eliminácia konkrétneho konfliktného jedinca

III. náročnom spôsobe určenia a následného lovu medveďa spôsobujúceho škody – nie vo všetkých prípadoch je možné správne „reagovať“ na konkrétneho jedinca, ktorý škodu spôsobil, v globále nerieši problematiku škôd spôsobených medveďom, resp. ju rieši len lokálne.

Je však potrebné aj presne pomenovať pravdepodobne najväčší problém a to súdne procesy v súvislosti s praktickým vykonávaním hlavne tzv. regulačného odstrelu medveďa. Išlo o pojednávania ohľadne preskúmania zákonnosti rozhodnutia Ministerstva životného prostredia SR pri povoľovaní výnimky podľa § 40 ods. 3 písm. b) a c) v súvislosti s § 35 ods. 1 písm. a), f), h), i) zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov. Krajský súd v Bratislave zrušil podstatnú časť výnimiek vydaných ministerstvom životného prostredia v roku 2008.

Na základe rozhodnutí súdu sú problematické nasledovné podmienky v rozhodnutí o výnimku:

A. Rozdelenie odstrelu medveďa hneďho na regulačný a ochranný – regulačný odlov by mal byť v praxi aplikovaný na základe existencie relevantných údajov o tzv. normovaných stavoch jedincov medveďa v jednotlivých lokalitách, resp. poľovných revíroch. V súčasnosti sa pri vydávaní rozhodnutí MŽP SR opiera „len“ o určitý kvalifikovaný odhad počernosti populácie medveďa vlastníckymi, resp. užívateľmi poľovných revírov. Tu je dôležité aj zamyslenie sa nad plánovaním odstrelu medveďa na úrovni poľovných revírov. Plánovanie by sa malo robiť na úrovni veľkých území (napr. poľovné oblasti, chránené územia) a nie na úrovni menšej plánovacej jednotky. MŽP SR sa pri vydávaní výnimiek dostáva do pozície určitého „rozhodcu“ medzi užívateľmi poľovných revírov, pričom MŽP SR by malo rozhodnúť len o usmrtení chráneného živočícha a ostatné náležitosti by malo riešiť MP SR).

B. Posúdenie možnosti existencie inej alternatívy eliminácie jedinca z populácie – MŽP SR musí odstrel medveďa považovať za poslednú možnú alternatívu, pričom musí posúdiť prednosť všetkých ostatných možností pred usmrtením chráneného živočícha. Je preto nevyhnutné už v žiadostiach o odlovenie medveďa, venovať veľkú pozornosť dostatočnému odôvodneniu potreby realizácie takéhoto zásahu do jeho populácie. V prípade ohrozenia človeka sa jedná o dokladovanie „určitého monitoringu pohybu a správania sa synantropných jedincov“, zdokumentovanie agresívneho správania.

C. Určenie miesta a času odstrelu – orgán vydávajúci rozhodnutia je povinný vo výrokovej časti rozhodnutia stanoviť miesto a čas odlovu medveďa v príslušnom poľovnom revíri. Problematickým sa tu ukazuje hlavne odlov medveďa formou postriežky. Pri posledke je možné určiť aj celý poľovný revír – je to však potrebné dostatočne zdôvodniť.

D. Vymedzenie škody – ak sa jedná o odstrel medveďa z dôvodu prevencie vzniku závažných škôd, je potrebné dokladovať vznik škôd v minulom období. Musíme mať pritom na zreteli, že nestačí hrozba akejkolvek, t.j. aj zanedbateľnej škody, ale musí ísť o prevenciu závažnej škody.

Väčšine horeuvedeným problémom sa bude možné vyhnúť až po vypracovaní manažmentového plánu (plány ochrany konkrétneho druhu) na podkladoch rôznych foriem monitoringu (čo ŠOP SR pripravuje realizovať prostredníctvom projektu „Výskum a monitoring veľkých šeliev a mačky divéj na Slovensku). Následne, na základe zistených výsledkov bude možné usku-točniť úpravu dotknutej legislatívy, aby sa celý proces menežovania živočícha zdynamizoval, zjednodušil a neumožňoval viacnásobný výklad a vlastnú interpretáciu jako je tomu dnes.

Tab. 1 Prehľad odlovu medveďa za roky 2000 – 2008

Rok	Regulačný odstrel				Ochranný odstrel			
	Požadovaný	Povolený	Splnený	% z povol.	Požadovaný	Povolený	Splnený	% z povol.
2000	134	74	28	38	—	6	2	33
2001	100	68	25	37	4	4	—	—
2002	124	70	33	47	7	6	6	100
2003	123	74	11	15	5	5	2	40
2004	102	61	24	39	26	15	9	60
2005	104	68	35	51	10	9	—	—
2006	122	69	14	20	14	8	2	25
2007	102	67	22	33	21	16	3	19
2008	163	59	31	53	0	0	0	0
Spolu	1 074	610	223	37	87	69	24	35

Tab. 2 Prehľad škôd spôsobených medveďom v rokoch 2005 – 2008 v €

Rok	Včelstvá	Ovce, kozy	Dobytok	Poľnohos. úroda	Dreviny	Poľovná zver	Ujma na zdraví	Spolu
2005	19 684	20 771	3 266	2 040	1 828	0	0	47 589
2006	14 511	20 118	640	2 264	581	0	0	38 113
2007	18 952	8 553	2 355	10 681	186	597	3 824	45 148
2008	19 982	9 257	3 733	15 269	1 909	465	88 346	138 961
SPOLU	73 129	58 699	9 995	30 254	4 503	1 062	92 170	269 812

Marcel Lehocký

LESY SR

Za 12 rokov sa z celkového povoleného regulačného lovu 788 medvedov v skutočnosti ulovilo len 369 medvedov (47%), čím sa len neplnením regulačného lovu za 12 rokov zvýšila početnosť o 419 medvedov. Neplnenie povoleného regulačného lovu

je dôsledok podmienok lovu, ktoré Ministerstvo ŽP zaviedlo od roku 1999:

- **povolenie lovu medvedov len v jesennom období** - do roku 1999 sa lov medvedov na Slovensku realizoval predovšetkým v jarnom období, kedy sa dosahovala vysoká úspešnosť regulačného lovu

- **vnadenie len rastlinnou potravou** - lov medveda sa realizuje predovšetkým na vlniskách z bezpečných posedov. Vnadenie medvedov v jesennom období len rastlinnou potravou, kedy je v prírode všade na výhľad prebytok rastlinnej potravy (poľnohospodárske plodiny, úroda lesných plodov – žalude, bukvice) je málo úspešné, medvede vnadiská navštevujú len nepravidelne a tak šanca na ich ulovenie sú minimálne...

- **lov medvedov s hmotnosťou len do 100 kg** - v jesennom období, kedy sú medvede vyčlenené do povolenej váhovej kategórie spadajú len medvediatá a mladé medvede prevažne vo veku do 3 rokov. Tým sa prakticky nezasaahuje do kategórie dospelých medvedov, ktoré sa reprodukovávajú a zvyšujú prírastok a početnosť medvedej populácie, ale namiesto nich sa lovia len medvede mladé.

To všetko znamená len toľko, že za podmienok daných od roku 1999 sme v rámci regulačného lovu početnosť medvedov na Slovensku neregulovali, ale práve naopak zvyšovali.

K týmto výsledkom a argumentom boli MŽP a ŠOP SR „hluché“ a keď sa už pred 2 – 3 rokmi zdalo, že by sa už konečne mohla riešiť napätá situácia so zvyšujúcou sa početnosťou medvedov a neefektívnou realizáciou regulačného lovu zmenou podmienok lovu, začalo povolovanie lovu medvedov blokovať Lesochránske zoskupenie VLK.

Rozšírenie medvedov na Slovensku

Početnosť medvedov sa nedá presne spočítať, tak ako sa nedá spočítať početnosť akéhokoľvek iného voľne žijúceho živočícha. Celková početnosť medvedov na Slovensku sa predpokladá na 800 – 900 jedincov a má vzostupnú tendenciu. Medveď sa v súčasnosti vyskytuje zhruba na 1/3 územia SR, jeho areál má veľkosť cca 1,4 mil. ha.

Jednou z možností, ako zistiť aspoň orientačne výskyt medvedov a ich vekovú (veľkosť)

štruktúru je ich stopovanie na prvom snehu, čo sa doposiaľ podarilo iba raz v oblasti Poľany v r. 2001, kedy sa na ploche 73 tis. ha zistil výskyt cca 90 medvedov, čo znamená že 1 medveď pripadá na 800 ha územia. Obdobné sčítanie uskutočnila správa CHKO Poľana ešte v roku 2007 v centrálnej časti Poľana, počas ktorého na ploche cca 30 tis. ha zistila výskyt 40 medvedov.

Na Poľane sa overujú aj ďalšie metódy zisťovania početnosti a populačnej hustoty medvedov. Ide o zisťovanie početnosti identifikáciou konkrétnych jedincov na základe genetickej analýzy tkaniva získaného z trusu. V Slovinsku touto metódou zaznamenali celkom dobré výsledky pri monitoringu populácie medvedov. U nás sa touto metódou začal zaoberať prof. L. Paule z Lesníckej fakulty vo Zvolene.

Ing. S. Findo z NLC Zvolen sa od roku 2006 v oblasti Poľany zaoberá sledovaním priestorovej aktivity medvedov metódou telemetrie. V súčasnosti sú v rámci tohto projektu na Poľane sledované 3 medvede s telemetrickými obojkami. Výsledky výskumu majú objasniť hlavne veľkosť domovského okrsku medveda a jeho migráciu.

Položte si však praktickú otázku: Načo je to všetko úsilie a náklady vynaložené pri zisťovaní početnosti medvedov, keď ani kompetentné a ani mimovládne organizácie ochrany prírody to nechcú zohľadniť pri konečnej realizácii manažmentu medveda na Slovensku? Neubránime sa pritom pocitu, že ak by sme aj s určitou presnosťou zistili početnosť medvedov na Slovensku, aj tak by sa súčasná problematická situácia nevyriešila a manažment medveda by sa zo súčasného neuralgického bodu nepohol ďalej. Asi to takto všetkým stranám vyhovuje.

Početnosť medvedov nie je argument, tak aké iné argumenty. Z usmernenia MŽP k žiadostiam na lov medvedov vyplýva, že zákon nepozná pojem „regulačný lov“, ako dôvod lovu medvedov a rovnako ani odvolávanie sa vysokú početnosť medvedov.

Pokiaľ má byť dôvodom lovu **prevencia vzniku závažných škôd**, musí byť doložené, že v uplynulom období nejaké škody spôsobené medveďom vznikli. Informácie o vzniknutých škodách musia byť preveriteľné a v prípade potreby aj preverené.

Pokiaľ má byť dôvodom lovu **ochrana zdravia a bezpečnosť obyvateľov**, musí byť doložená určitá forma monitoringu pohybu synantropných medvedov v blízkosti ľudských sídel a **zdokumentovanie agresívneho správania medvedov**, aby bolo možné z takýchto konkrétnych okolností vyvodiť obavu o zdravie a bezpečnosť obyvateľov.

O tom všetkom musí žiadateľ na lov medveda predložiť na ministerstvo „**písomné dôkazy**“, no

naša skúsenosť z roku 2009 je taká, že v prípade žiadosti Lesov SR, š.p. na lov medveďom nie sú brané do úvahy ani predložené písomné dôkazy.

Jednoduchý občan si teda z toho spraví jednoduchý záver: aby úradníci mohli vôbec povoliť lov medveda a aby ho naše mimovládne organizácie láskavo odobrili, musíme si počkať, pokiaľ medveď niekoho „nezožerie alebo aspoň riadne nedokmáše“. A aj potom to musia kompetentní a nekompetentní riadne preskúmať, aby sme sa náhodou nepomýlili a neulovali iného, „slušne“ sa správajúceho medveda. To že v prvej línii týchto „čakateľov“ na agresívne správanie sa medvedov sú prevádzkoví zamestnanci štátnych lesov, to asi netrápi nikoho, lebo podľa všeobecného názoru je nás „dost“.

Lov medveda v revíroch š.p. LESY SR

Rok:	Požadovaný lov:	Povolený lov:	Zrealizovaný lov:
2003	34	19	0
2004	32	20	10
2005	31	17	6
2006	33	15 (od 16.11 do 15.12)	2
2007	29	14	6
2008	29	1	1
Spolu:	155	86	25
2009	10	4	?

Lov všetkých medvedov v režijných revíroch štátneho podniku LESY SR sa realizuje poplatkovou formou pre domácich a zahraničných poľovníkov, keďže sme hospodárskou štátnou organizáciou a našou prvoradou úlohou je čo najlepšie a najhospodárnejšie spravovanie zvereného štátneho majetku vrátane štátnych poľovníckych revírov. Navyše v čase povoleného lovu medveda užívateľ revíru znáša riziko finančnej úhrady škôd, ktoré by medveď v tomto období v poľovníckom revíri spôsobil.

Poplatok za lov medveda je závislý od jeho veľkosti (hmotnosti) napríklad za úlovok medveda s hmotnosťou 80 -100 kg zaplatí host 3 445 € (103 tis. Sk). To je na úrovni ceny jedného medailového jeleňa. Môžeme však všetkých ubezpečiť, že nie je snahou štátnych lesov realizovať lov medvedov kvôli zárobku, ale sú to predovšetkým dôvody riadneho obhospodarovania populácie medveda a udržiavanie jej únosnej početnosti, čo sa žiaľ z už uvedených dôvodov nedarí. Keď zoberieme do úvahy byrokraciu a problémy pri povolovaní lovu, ďalej prekážky pri realizácii lovu a náročnosť prípravy lovu, je zrejme že o nejakom zisku nemôže byť ani reč.

Žiadosť na lov medveda - usmrtenie chráneného živočícha zasielame najprv na MŽP, ktoré spolu s ŠOP SR rozhoduje o povolení regulačného lovu. Následne sa proti rozhodnutiu

MŽP už tradične a v zmysle zákona o ochrane prírody odvolávalo Lesoochranárske zoskupenie VLK. Najnovšie o žiadostiach na lov medvedov na podnet VLKa rozhodujú súdy. Potom keď nadobudne právoplatnosť rozhodnutie MŽP, zasielame ďalšiu žiadosť na MP SR a to o povolenie lovu medveďa – keďže medveď v zmysle zákona o poľovníctve je zaradený medzi poľovnú zver s celoročnou ochranou. Celý tento proces trvá aj celý rok.

A ako vyzerala situácia s lovom medvedov v jednotlivých rokoch? Hneď v roku 2003 totálne zlyhal jesenný lov medvedov z dôvodu nadbytku prírodzenej potravy počas jesenného obdobia (úroda bukvice, žaluďov, kukurica predržaná na poliach). Medvede takmer vôbec nenavštevovali pripravené vnaďiská a celé naše úsilie a práca s poľovnými hosťami vyšla navivoč, no aj tak argumenty pre povolenie jarného lovu neboli vypočítané.

Roky 2004 a 2005 boli čo sa týka povolenia lovu ako tak štandardné, no znovu sa prejavili problémy jesenného lovu a jeho podstatný vplyv na nízku realizáciu povoleného lovu.

V roku 2006 stalo, že LESY SR, š.p. mali **povolený lov medvedov v čase od 16. novembra do 15. decembra, teda len 29 dní a to už v čase, kedy už väčšina medvedov sa ukladá na zimný spánok...**

V roku 2007 bol znovu „štandardný rok“ čo sa týka povolenia lovu medvedov. No v roku 2008 MŽP SR povolilo š.p. LESY SR lov jedného jediného medveďa, možno aj preto, aby sa z celoslovenskej kvóty viac medvedov ušlo pre iné poľovnícke subjekty, ktoré dôslednejšie a na lepšej úrovni realizujú manažment medvedov.

Podľa predbežného vyjadrenia MŽP pre rok 2009 sa uvažuje povoliť š.p. LESY SR z požadovaných 10 medvedov len 4. Lov zvyšných 6 medvedov (všetko v oblasti Poľany) zatiaľ neplánuje povoliť, aj napriek predloženým „písomným dôkazom“.

Celkove bol počas 7 rokov (2003-2008) š.p. LESY SR z požadovaných 155 medvedov povolený lov 86 medvedov (55 %). A z povoleného počtu 86 sa za daných podmienok lovu v skutočnosti ulovilo 25 (29 %) medvedov.

AUTOR FOTOGRAFÍI: JÁN NÔŽKA

Emil Rakyta lesník vo výslužbe

Je medveď na Slovensku ohrozený? Túto otázku si kladli poľovníci aj v tridsiatych rokoch minulého storočia, kedy boli jeho početné stavy skutočne ohrozené a z ich iniciatívy bola vyhlásená celoročná ochrana medveďa hnedého ktorá trvá dodnes. V tom čase nejestvovali ešte ochranárske organizácie a poľovníci pristúpili k jeho ochrane hoci v poľovníckej terminológii a aj vo verejnosti bol medveď považovaný za škodnú zver.

Rešpektovaním zákonnej ochrany sa početné stavy medvedov v priebehu tridsiatych rokov dostali na úroveň, kedy bolo potrebné započat s reguláciou a preto v roku 1962 boli vydané prvé výnimky na odstrel. Postupom času sa do rozhodovania o počte a spôsobe vykonávania regulácie začali miešať zástupcovia novo vznikajúcich národných parkov, chránených krajinných oblastí a v poslednej dobe aj mimovládnych ochranárskych združení. Došlo k obmedzeniu počtu vnaďísk, ktoré musela schváliť príslušná inštitúcia ochrany prírody, bol vydaný zákaz vnaďenia na živočíšne kadávery, zakázaný bol lov v jarných mesiacoch a od roku 1990 bolo prakticky určené odstrelom zasahovať len do kategórie mláďat, pretože hmotnosť uloveného medveďa nesmie presiahnuť 100 kg. Tieto obmedzenia spôsobili, že regulačný lov sa za obdobie od roku 1999 plní len na 34 %, čo predstavuje úbytok z celkového stavu iba 3% a početnosť medvedej populácie prudko stúpa.

Početnosť medvedej populácie na Slovensku je dlhodobým svárom medzi poľovníkmi, štátnou ochranou prírody a laickými mimovládnyimi združeniami. Poľovníci uvádzajú v oficiálnej štatistike počty v rozpätí 1300 až 1500 jedincov, ochranári 700 – 800 a mimovládne organizácie neprípúšťajú ani 500 jedincov. Dosiahnuť stopercentnú zhodu sa nepodarí nikdy

tak, ako sa nepodarí stopercentná dokonalosť akéhokoľvek sčítania. Najreálnejšie sa javí výsledok štatistických výpočtov vychádzajúcich zo stavov v roku 1932, kedy sa odhadovalo že na Slovensku bolo len 20 medvedov. Na základe tejto metodiky, ktorej opis si vyžaduje väčší rozsah, môžeme predpokladať, že v roku 2008 sme mali na Slovensku 1012 jedincov.

Prírodným biotopom medveďa sú súvislé lesné komplexy. Slovensko je pokryté lesmi na ploche 19 300 km² a medvedia populácia obsadzuje v súčasnosti plochu 13000 – 14000 km². Táto plocha predstavuje maximum, pretože ostatné lesy sú pre ich nekomplexnosť a osídlenosť nie vhodným biotopom pre medveďa. Súčasný areál predstavuje optimum pre 600 maximálne 700 jedincov.

Že početné stavy medvedov presahujú únosnú mieru svedčia nielen vpredu uvedené fakty, ale aj takmer každodenné strety s človekom pracujúcim v lesoch, turistom, alebo zberačom lesných plodov, ktoré mnohokrát končia ublížením na zdraví. Problematika obhospodarovania medvedej populácie si vyžaduje odbornú diskusiu všetkých zainteresovaných strán na ktorej sa budú hodnotiť odborné fakty, nie pochybné intuície a závery musia rešpektovať etológiu a biológiu druhu.

Je najvyšší čas začať medvediu populáciu obhospodarovať na odbornej úrovni aby sme z medvedov neurobili žobrakov túlajúcich sa popri odpadkových kontajneroch. Medveď je pôvodný druh našej fauny podobne ako ďalšie veľké šelmy a v našich lesoch majú ešte dosť životného priestoru, pričom ich poľovnícke obhospodarovanie nemôže ohroziť ich existenciu ale príspeje k zmierneniu problémového súžitia s človekom.

Podľa Smernice rady č.92/43/EHS o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín EÚ je medveď hnedý zaradený v prílohe č. IV ako druh, významný z hľadiska spoločnosti, ktorý si vyžaduje prísnu ochranu. Podľa čl. 16 tejto Smernice je však výnimka na jeho usmrtenie možná, ak neohrozí zachovanie populácie daného druhu a ak sa udelením výnimky predídne závažným škodám na úrode, hospodárskych zvieratách, alebo aj v záujme ochrany zdravia a bezpečnosti verejnosti.

V našej národnej legislatíve je zabezpečená transpozícia vyššie uvedenej smernice v zákone 543/2002 o ochrane prírody a krajiny a v jeho vykonávacej vyhláške č.24/2003. Podľa § 97 tejto vyhlášky je medveď hnedý zaradený medzi živočíchov, pri ktorých štát zodpovedá za podmienok, v rozsahu a spôsobom stanovených zákonom za škodu, spôsobenú chráneným živočíchom.

Výnimku na usmrtenie medveďa hnedého ako chráneného živočícha môže podľa Zákona o ochrane prírody č. 543/2002 a krajiny v znení neskorších predpisov povoliť Ministerstvo životného prostredia SR (MŽP SR), ktoré pri povoľovaní výnimiek určuje podľa § 82 tohto zákona aj podmienky jej realizácie. Niektoré z týchto podmienok, podľa vyjadrení užívateľov poľovných revírov, značne obmedzujú možnosti realizácie lovu medvedov u nás. Hlavnými príčinami každoročne sa opakujúceho nízkeho plnenia povolenej kvóty sú, podľa vyjadrení väčšiny užívateľov poľovných revírov, povolenie lovu iba v jesennom období, nepovolenie mäsitej návnady a oneskorené povolenie výnimky. To má od roku 1998 za následok veľmi nízke, ani nie 50% plnenie povoleného lovu.

Podľa § 1 ods. 1 bod 4 vyhl. MPVŽ SSR č.172/1975 Zb. o ochrane a o čase, spôsobe a podmienkach lovu niektorých druhov zveri v znení neskorších predpisov je medveď hnedý zaradený medzi celoročne chránené druhy zveri. v SR a výnimku z jeho celoročnej ochrany povoľuje na základe vyššie uvedenej výnimky Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky.

Medvede sa v súčasnosti na Slovensku objavujú v lokalitách, kde neboli desiatky rokov pozorované a v lokalitách ich doterajšieho výskytu sa ich hustota natoľko zvýšila, že sa dajú pozorovať aj cez deň v blízkosti dedín, kde schádzajú za potravou do polí. Čoraz častejšie sa v médiách objavujú informácie o neprírodzenom správaní sa medvedov hnedých na území našej republiky, ktoré sa prejavuje návštevou ľudských sídiel, stratou plachosti, poškodzovaním majetku či priamymi útokmi na ľudí, ktoré sa skončili vážnymi zraneniami, vyžadujúcimi si dlhodobú hospitalizáciu, či dokonca v niektorých prípadoch trvalú invaliditu.

Hlavnú príčinu týchto javov vidíme v nepriemeranom náraste populácie medveďa hnedého v poslednom desaťročí, ktorý má za následok vzhľadom na súčasnú kapacitu životného prostredia využívaného medveďom, nárast sociálneho a priestorového stresu medvedov so všetkými negatívnymi dôsledkami.

V našej národnej legislatíve je teda dvomi ústrednými orgánmi štátnej správy zabezpečené, že medveď hnedý je na území SR chránený a jeho lov sa povoľuje iba vo výnimočných prípadoch.

Leopold Dugovič

Ministerstvo pôdohospodárstva SR

Závažným faktorom, ktorý sťažil lov medvedov v rokoch 2003 a 2008 bolo povolenie výnimky na ich usmrtenie až v septembri, októbri resp. októbri až v novembri, kedy najmä z dôvodu odvolaní mimovládnych ochranárskych organizácií voči udeleniu výnimky obdržali užívatelia poľovníckych revírov a teda vykonávatelia regulácie právoplatné rozhodnutia o výnimkách a povolenia z času času až koncom jesenného obdobia, keď už bolo neskoro zakladať vnadiská a organizovať lov medveďa. To sa samozrejme negatívne odrazilo na úspešnosti realizovaného lovu.

Ukazuje sa už viac rokov, že pokračovanie v tejto praxi nevedie k riešeniu problémov s medveďmi. Naopak, prísna ochrana, výsledkom ktorej sú zvyšujúce sa stavy a prienik medvedov do nových lokalít sa obracajú proti samotnému predmetu ochrany - medveďovi. Sú napr. známe prípady, že taxátori, geodeti a ďalší ľudia pracujúci v lese, v snahe zabrániť stretu s medveďom preventívne používajú počas práce v lese rapkáčce alebo iné zvukové plašidlá, čo samozrejme spôsobuje rušenie medveďa i ostatných živočíchov v lese. Niektoré lesné robotníčky odmietajú pracovať v areáli jeho výskytu, vyžadujú ozbrojenú ochranu a pod. Množia sa nebezpečné útoky medveďa na človeka a verejná mienka sa začína obracať proti medveďovi, čo nie je dobré.

V súčasnom období, je podľa nášho názoru nevyhnutné zamedziť ďalšiemu nárastu stavov medvedov, preto je potrebné do budúcnosti **vypracovať návrh akčného plánu ochrany a obhospodarovania medveďa hnedého**, ktorý by zahrňoval všetky potrebné aspekty jeho ďalšieho manažmentu a ktorý sme povinný prijať a realizovať aj u nás. Za súčasného stavu je potrebné, minimálne v rámci povolovaného regulačného odstrelu medvedov, zlepšiť predpoklady pre ich úspešný lov. Základným predpokladom pre zlepšenie podmienok lovu je **zmena podmienok realizácie výnimiek na ich lov**. Preto MP SR už viac rokov po sebe navrhuje :

1/ Povolit' lov medveďa hnedého aj jarnom období ktorý by umožnil ľahšie navnadenie medveďa na vnadiskách, presnejšie určenie jeho váhovej alebo vekovej kategórie podľa stôp na snehu. Pri správne stanovenej dobe lovu je na minimum obmedzená možnosť ulovenia dojčiackej medvedice, ktorá sa v tomto období nachádza v brlohu pri mláďatách, neodchádza od nich a návnady spravidla nena-

vštevuje. (Hell - „Medveď v Slovenských Karpatoch a vo svete“ - Parpress 1999)

2/ Včas, v dostatočnom predstihu vydávať výnimky a povolenia na lov pre žiadateľov o povolenie výnimky na usmrtenie medveďa hnedého, čo by umožnilo väčší časový priestor na prípravu lovu i na jeho samotné vykonanie.

Súčasne so zmenou podmienok na realizáciu výnimky je nevyhnutné **čo najobjektívnejšie zistiť početné stavy medvedov**, spracovať komplexné zhodnotenie jeho doterajšieho manažmentu a získaných nových poznatkov.

Len snaha objektívne, bez predsudkov a zaujatosti zhodnotiť súčasný stav doterajšieho manažmentu, odvaha nebať sa prehodnotiť doterajšiu prax a čo sa neosvedčilo alebo sa ukazuje ako prekonané, neaktuálne, nahradiť novým, úzka spolupráca odborníkov a praktikov z oboch rezortov môžu v budúcnosti u nás napomôcť vytvoriť pre medveďa aj naďalej optimálne podmienky pre jeho nerušenú existenciu, rešpektovanú verejnosťou, v jeho prirodzených biotopoch pre súčasnosť i budúce generácie.

AUTOR FOTOGRAFÍ: JÁN NŮŽKA

Erik Baláž

Lesoochranárske zoskupenie VLK

Medvede sa stali súčasťou môjho života keď som mal 16 rokov. V tomto období som začal tráviť väčšinu svojho voľného času v horách. Spočiatku som medvede stretával len náhodne, nijako zvlášť ma však nezaujímali. Obyčajne sa páslí na čučoriedkach a rôznych bylinách alebo spali. Ich život mi pripadal dosť nudný. Ako však pozorovania pribúdali (dnes ich je už viac ako 300), môj záujem rástol. Nakoniec sa stali témou mojej diplomovej práce na LF vo Zvolene, objektom ochranárskych aktivít v rámci Lesoochranárskeho zoskupenia VLK a dnes aj súčasťou filmovo-fotografického projektu o medveďoch a divokej prírode Tichej a Kôprovej doliny.

Moje skúsenosti s medveďmi ma postupne naučili, že množstvo „zaručených“ infor-

mácií o medveďoch prinajmenšom nezodpovedá realite. Napríklad som čítaval, že ak stretnem medveďa na blízku vzdialenosť, mal by som sa ho snažiť zastrážiť: vystreliť do vzduchu, zdvíhať ruky, kričať, ... V praxi som sa však celkom intuitívne správal inak. Keď som napríklad naposledy nechtil vyrušiť v brlohu medvedicu aj s novonarodenými mláďatami, situácia snáď ani nemohla byť horšia. Medvedica vybehla z brlohu a postavila sa na ochranu mláďat. Ja som len odvrátil pohľad bokom a pomaly som odchádzal preč. Medvedica ešte chvíľu výhražne revala a nakoniec odišla späť do brlohu, kde s medveďatami zostala ešte viac ako mesiac. Ak by som v tejto situácii vystrelil do vzduchu alebo začal kričať, pravdepodobne by to dopadlo horšie. A práve takto sa správa väčšina ľudí, keď sa dostane nebezpečne blízko k medveďovi. Čítali to predsa v príručkách o medveďoch. Nedozvedeli sa však, že takéto správanie pomáha len pri stretnutiach s medveďmi, ktoré stratili prirodzenú plachosť a od ľudí žobrujú potravu. Plachý medveď, akých žije v našich lesoch drvivá väčšina, má z človeka strach. Výstrel do vzduchu len zbytočne zvýši napätie...

Ďalším mýtom o medveďoch je tvrdenie, že: "Odstrel je najlepším riešením konfliktov s medveďmi, a menej medvedov znamená menej konfliktov." V rámci LZ VLK sme sa v posledných rokoch zapojili do stoviek správnych konaní o udelení výnimiek na odstrel medvedov. Vďaka nim sme sa dostali k množstvu zaujímavých informá-

cí. Vo všeobecnosti sa dá povedať, že konflikty s medveďmi nesúvisia s ich počtom. Napríklad v Tatranskom národnom parku žije najviac medvedov v oblasti Tichej a Kôprovej doliny. Počas celej existencie národného parku tu však nedošlo ani k jednému napadnutiu človeka medveďom a ani k iným konfliktom. V centrálnej časti Tatier, v oblasti od Štrbského plesa po Tatranskú Lomnicu, je naopak medvedov podstatne menej. Napriek tomu sa tu kontajnerové medvede vyskytujú takmer každý rok. Odchytí ani odstrel tu a ani inde nepomáhajú. Ak sa odstrelí jeden medveď, na ďalší rok prídu ku kontajnerom iní. Jediná možnosť ako škodám zabrániť je bezpečné uzavretie odpadov a ochrana prirodzených biotopov, kde medvede nájdu dostatok potravy. Podobne je to v prípade včelstiev či dobytky. Ak nie sú dobre zabezpečené, odstrel nepomôže.

O alternatívnych spôsoboch predchádzania škôd hovorí európska smernica o biotopoch aj slovenský zákon o ochrane prírody a krajiny. Podľa týchto legislatívnych noriem je možné udeliť výnimku na usmrtenie chráneného živočicha len ak neexistuje iná alternatíva na predchádzanie škôd. V drvivej väčšine prípadov sa však žiadna alternatíva neskúša. Stačí ak medveď zničí dva včelíny a výnimka je na svete, medveď je zastrelený a škody sa o rok opakujú. Aj toto sú dôvody, pre ktoré LZ VLK vyhralo všetky súdne spory s MŽP. Výnimky boli udeľené v rozpore so zákonom.

AUTOR FOTOGRAFIE: ROBERT RAJCHL

Lesnícke dni 2009

Pestrá paleta aktivít a podujatí z Lesníckych dní 2009 sa nám do májového čísla nezmesila, preto prinášame pokračovanie našej fotoreportáže.

24. 4.

Slepá karavána bola len jedným z mnohých lesných rébusov, ktoré pre deti okolitých škôl pripravili na Kulháni pracovníci **OZ Prievidza** pod vedením neúnavného vedúceho LS Duchonka **Dušana Mikuša**. Sympatické bolo, že mu prišli pomôcť nielen zo závodu, ale aj kolegovia zo sesterských lesných správ. Jeden z nich – **Branislav Pepich** to povedal za všetkých: „**A prečo by som neprišiel?! Ak dnes podporíme prácu s mládežou, zajtra bývalá mládež podporí nás, lesníkov. U nás v obci je aj výsadba Stromov poznania udalosťou o ktorej počuť...**“. Za takýto prístup možno len úprimne poďakovať. Spôsobov, ako si lesníci môžu v spoločnosti získať trvalé slušné postavenie, je iste viacero, tento je však so zárukou.

27. 4.

Lesní pedagógovia z OZ Vranov navštívili Základnú školu pre žiakov s telesným postihnutím a ČŠPP vo Vranove nad Topľou. Beseda na tému **Apríl – mesiac lesov**, spojená s výsádzaním Stromov poznania a predstavením poľovníckych zvykov mala medzi deťmi neočakávané pozitívny ohlas. **Ľuboš Tuľak** zahral na lesnicu a svojím rozprávaním potešil a zaujal deti aj pedagógov.

29. 4.

Lesní pedagógovia z OZ Revúca patria k najinovatívnejším, každoročne vymyslia niečo nové. Na prvých lesníckych dňoch to bol lesný karneval pre najmenších, o rok neskôr súťaž Haluzoviny pre žiakov druhého stupňa. V tomto roku pripravili o.i. výtvarnú súťaž. Maskotom súťaže bolo dievčatko **Dubnička**.

Zelená kvapka krvi bola reprízou minuloročnej kampane v rámci Lesníckych dní. V tomto roku boli len tri mobilné transfúzne stanovišťa (vo Zvolene, v Poprade a v Košiciach), krv darovalo 42 darcov. Na celom Slovensku v čase konania Lesníckych dní darovalo krv 130 darcov.

30. 4.

Návšteva lesných pedagógov v **Detскеj fakultnej nemocnici s poliklinikou v Banskej Bystrici**.

PRINCÍPY NOVEJ OBCHODNEJ STRATÉGIE

Obchod s drevom je hlavnou tržbosnou aktivitou, a bez ohľadu na stúpajúci záujem o diverzifikáciu podnikateľských aktivít ním bezpochyby aj zostane. Avšak globálna ekonomická kríza spôsobila turbulencie, ktoré spôsobili zásadné zmeny na trhu. Situácia si vyžaduje pružne reagovať a prispôbovať obchodnú stratégiu. O jej princípoch a o pripravovanej novej smernici pre obchod s drevom sme sa porozprávali s obchodným riaditeľom š.p. LESY SR Ing. Jaroslavom Holigom.

Trojstupňová organizačná štruktúra štátneho podniku predurčuje tri úrovne obchodovania s drevom. Z toho logicky vyplýva, že zásadným princípom je delba kompetencií.

Áno, bezpochyby. Obchod s drevom v zmysle novej obchodnej stratégie bude realizovaný v troch úrovniach: 1. generálne riaditeľstvo, 2. odštepne závody a 3. lesné správy. Základom pre jasné vymedzenie kompetencií pre uzatváranie zmlúv pre dodávky dreva regionálnym zákazníkom je fakt, že tieto kompetencie budú delegované generálnym riaditeľom.

Ako to bude s kategorizáciou zákazníkov?

Zákazníci budú štandardne klasifikovaní na nadregionálnych a regionálnych. Pri zatriedňovaní do týchto kategórií budú do úvahy brané tieto kritériá: 1. platobná disciplína (váha kritéria je 50%), 2. objem zobchodovanej hmoty (váha kritéria 30%) a 3. fakt, že zákazník je zároveň spracovateľom dreva (20%).

Čo cenotvorba? Bude odlišná cena dreva pre rôzne kategórie klientov?

Áno, vytvoríme pre obe kategórie samostatný cenník. Počítame s vytvorením piatich obchodných regiónov: Východ (Košice, Prešov, Sobrance, Vranov, Bardejov, Rožňava), Stred (Beňuš, Čierny Balog, Liptovský Hrádok, Slov. Ľupča, Kriváň, Rimavská Sobota, Revúca), Sever (Žilina, Čadca, Námestovo), Juh (Topoľčianky, Levice, Krupina, Prievidza, Žarnovica) a Západ (Šaštín, Smolenice, Trenčín, Palárikovo, Považská Bystrica).

Podľa akých kritérií budú cenníky tvorené?

Štandardne. Primerané ceny vygeneruje dopyt na trhu. V každom z piatich regiónov bude cenník pre regionálnych zákazníkov vytvorený tak, že ceny v danom regióne sa budú určovať vyškrtnutím najnižšej, za ktorú je daný sortiment predávaný v regióne a cena bude stanovená tak, aby sa čo najviac blížila k najvyššej cene v danom regióne. Pripúšťam istú nespokojnosť závodov s týmto návrhom, ale predpokladám, že vždy je možné nájsť spoločnú reč a dohodnúť sa na každom z regionálnych cenníkov, berúc do úvahy logický fakt, že každému z nás by malo záležať na tom, aby si ob-

chodníci na OZ neznižovali cenu podľa vlastného uváženia.

K akému termínu budú cenníky vypracované?

Termín na vytvorenie cenníkov pre tretí kvartál je 5. jún.

Kto bude zodpovedať za vytvorenie cenníkov?

Touto kompetenciou boli poverení v jednotlivých regiónoch Ing. Peter Pšák, Ing. Pavol Král, Ing. Roman Heleš, Ing. Jaroslav Poláček a Ing. Kamil Štibrány.

Akým spôsobom bude zabezpečená operatívne sledovanie vývoja situácie v obchode s drevom?

Rozhodli sme sa pre monitorovanie plnenia týždenného rozpisu dodávok. Sledovanie tohto rozpisu by nám malo poskytovať možnosť prijímať operatívne rozhodnutia a vyhnúť sa prípadným nedorozumeniam a omylom.

Kedy bude vypracovaná nová obchodná smernica a kedy nadobudne platnosť?

Nová smernica „Zásady obchodnej politiky“ bude vypracovaná do 5. júna 2009 a platnosť nadobudne 30. júna 2009.

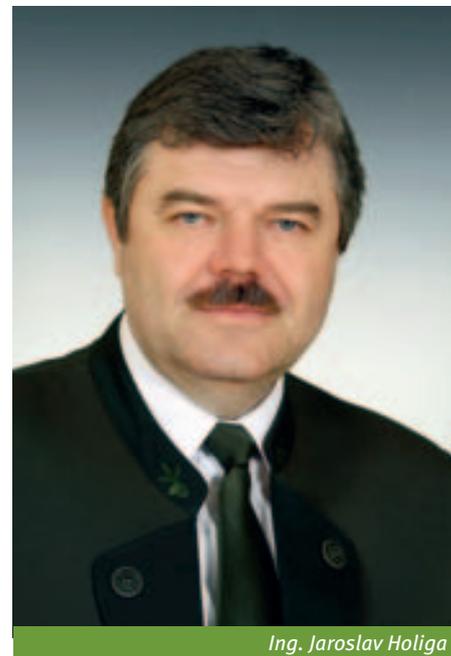
V návrhu novej smernice sa nevyskytuje terminus technicus „rámcová zmluva“. Prečo ste sa rozhodli pre zrušenie rámcových zmlúv?

To je len terminologická záležitosť. V starej smernici bola rámcová a dlhodobá zmluva, pričom rozdiel medzi nimi bol len formálny. My sme sa rozhodli v novej smernici ponechať len dlhodobú zmluvu

Aký je hlavný, strategický cieľ novej obchodnej stratégie?

Za prvoradé a hlavné pokladám poskytnutie konkurenčnej výhody zákazníkom so zabezpečením pohľadávok, a to buď finančnou zábezpekou vo forme bankovej garancie, zmenky avalovanej bankou, osobnou zmenkou alebo záložným právom. Cieľom je zvýšenie úrovne zabezpečenia pohľadávok.

Ako to bude so stanovením ceny dreva pri predaji na pni?

Ing. Jaroslav Holiga

Veľkú diskusiu vzbudil návrh stanovenia minimálnej ceny aj pre predaj dreva na pni v súvislosti s určením množstva pre predaj dreva na pni, pretože v súčasnosti sa cena dreva predávaného na pni pohybuje v rozmedzí od 0,52 až po 38,53 €/m³! Predsa nie je normálne, aby drevo v samovýrobe bolo tým pádom na niektorých OZ drahšie o viac ako 100 Sk/m³ ako drevo predávané na pni! Riaditeľia OZ argumentovali tým, že pri predaji dreva na pni rozhodujú pri stanovovaní jeho ceny kalkulačné listy a celoplošné stanovenie minimálnej ceny nie je vhodné, pretože predávame drevo na pni v takých lokalitách, v ktorých je pre nás nerentabilné ťažiť ho v nich iným spôsobom. Na druhej strane treba vziať do úvahy, či predaj dreva na pni dokážeme v súčasnosti ustrážiť tak, aby pri tomto spôsobe nelegálne nezmlizlo drevo aj z okolitých porastov, alebo z porastov pri presune do porastov s predaným drevom na pni. Aj v tejto oblasti pripravujeme novú smernicu, ktorá predaj dreva na pni zefektívni.

Ostáva veriť, že smernica o novej obchodnej politike prinesie zmeny, ktoré pozitívne ovplyvnia ekonomiku štátneho podniku LESY SR. V akom časovom horizonte očakávate zmeny k lepšiemu?

Súhlasím, zmeny v obchode iste prinesú zlepšenie v ekonomike, ale s tipovaním by som to radšej neskúšal (smiech). To by som musel vlastniť krištáľovú vešteckú guľu. Iste to nebude z mesiaca na mesiac.

Ďakujem za rozhovor.

PETER GOGOLA

AKTUÁLNE PROBLÉMY V OCHRANE LESA 2009

18. ročník medzinárodného seminára

Lesnícky výskumný ústav – Lesnícka ochránárska služba už tradične organizuje v apríli, mesiaci lesov odborný seminár o zdravotnom stave lesov. História seminárov siaha až do začiatku 70. rokov 20. storočia. Štátne lesy SR pre svojich ochráncov od roku 1970 organizovali porady so špecialistami na škodlivé činitele z Lesníckeho výskumného ústavu. Po roku 1989 a reštitučnom navrátení lesov pôvodným vlastníkom bolo nevyhnutné rozšíriť cieľovú skupinu a informovať aj nových vlastníkov o škodlivých činiteľoch a prognóze ich vývoja. Z tohto dôvodu sa od roku 1992 organizujú už semináre, ktorých sa zúčastňuje odborná lesnícka verejnosť zo štátnej správy, štátni a neštátni vlastníci a obhospodarovatelia lesov a špecialisti z univerzít, Slovenskej akadémie vied a Lesníckeho výskumného ústavu. V tomto roku sa seminár konal 23. a 24. apríla v Kongresovom centre Kúpeľov Nový Smokovec, a.s. Išlo už o 18. ročník, ktorého sa zúčastnilo 161 registrovaných lesníkov.

Seminár otvoril generálny riaditeľ Národného lesníckeho centra doc. Ing. Jozef Konôpka, CSc. Vo svojom príhovore pripomenul zložitosť situácie, v ktorej sa súčasné lesníctvo nachádza, najmä s ohľadom na hospodársku krízu a kalamitné premnoženie podkôrneho hmyzu. Krízu prirovnával k Veľkej hospodárskej kríze z rokov 1929 – 1933 a hľadal možné spôsoby riešenia aj v tej dobe. Prof. Ing. Július Novotný, CSc. sa účastníkom prihovoral nielen ako generálny riaditeľ Sekcie lesníckej MP SR, ale už aj ako „splnomocnenec vlády pre smrečiny a smrekové biotopy“. Vysvetlil úlohy a ciele splnomocnenca, možnosti získať finančné prostriedky zo zdrojov EÚ a otvorenosť pre riešenie problémov štátnych a neštátnych subjektov.

Druhý blok prednášok bol zameraný na zhodnotenie zdravotného stavu lesov, výskyt škodlivých činiteľov a prognózu ich vývoja. Informáciu zo spracovaných Hlásení L116 a skúsenosti Lesníckej ochránárskej služby v roku 2008 za Slovensko prezentoval Ing. Andrej Kunca, PhD., za Českú republiku Dr. František Soukup, CSc. a za Poľsko doc. Dr. hab. Wojciech Grodzki. Vo všetkých troch krajinách podobne pokračuje nárast škôd, spôsobovaných predovšetkým lykožrútom smrekovým, mierne klesajú poškodenia podpňovkou smrekovou. Listožravce sú vo všetkých susedných krajinách v latencii, gradácia mniškej veľkohlavej sa očakáva okolo roku 2013.

Skúsenosti s ochranou lesa lesov v š.p. LE-SY SR, neštátnych lesov na príklade Urbáru Východná a Štátnej ochrany prírody SR odzneli v treťom bloku prednášok. Najväčšia kritika odznela z úst Ing. Koreňa, CSc., ktorý za súčasný kalamitný stav smrečín do značnej miery viní mimovládne organizácie reprezentované najmä VLKom a odborníka na podkôrny hmyz z Ústavu ekológie lesa SAV vo Zvolene Ing. Jakúša, PhD. Títo veľmi aktívne podporovali svojimi stanoviskami úrady životného prostredia v nepovoľovaní výnimiek na spracovávanie kalamit napr. v NPR Tichá dolina, ktorá z časti patrí aj Urbáru Východná.

Bloky prezentácií o výsledkoch výskumu s ich aplikáciou do praxe začali špecialisti na diaľkový prieskum zeme a fotogrametriu. Veľké možnosti v zisťovaní stavu a zmeny oproti predchádzajúcim rokom poskytujú satelitné snímky s kvalitnejším rozlíšením, letecké snímky umožňujú rozlíšenie dokonca až 0,2 m. Z týchto podkladov NLC – LVÚ Zvolen spracováva tematické mapy v rozlíšení 1: 25 000 a zabezpečuje aj ich interpretáciu.

V posledných dvoch blokoch odzneli príspevky o biologickej ochrane lesa, o odumieraní limby, dubov, jaseňov, o unikátnom monitorovacom systéme požiarov a o vplyve abiotických škodlivých činiteľov na hynutie lesov, zvlášť smrečín.

ANDREJ KUNCA, NLC – LVÚ ZVOLEN, STREDISKO LESNÍCKEJ OCHRÁNÁRSKEJ SLUŽBY

JARNÉ ZALESŇOVANIE NA OZ TRENČÍN

Po krátkych prípravách sa vo štvrtok 16. apríla pestovatelia závodu Ing. Františkovi Hudákoví podarilo zorganizovať 24-člennú skupinu zamestnancov ústredia OZ Trenčín a Lesnej správy Zoran Mesto nad Váhom s cieľom vykonať jarné zalesňovanie a spojiť tak odbornú stránku vecí s užitočným výsledkom.

Technicko-hospodárski zamestnanci zabezpečili plochu po ťažbe umelou obnovou na LO Hôrka, v poraste 324, kde v priebehu svojej manuálnej pracovnej aktivity vysadili 1 500 sadeníc buka. Pred samotným zalesňovaním sme sa oboznámili nielen s prírodnými podmienkami oblasti, ale mnohí z nás si z odborného hľadiska zopakovali spôsoby sadby, spony a potreby množstva sadeníc na zalesňovanú plochu.

Počas zalesňovania vládla výborná nálada. Po skončení práce v poraste sme sa presunuli do zrekonštruovaného Poľovníckeho účelového zariadenia v Kočovciach, kde bol podaný obed. Prítomní zamestnanci pri neformálnej debате konštatovali, že z času na čas nezaškodí zameniť počítač a pero za motyku alebo štičár. Zároveň tiež dochádza k stmelovaniu kolektívu zamestnancov.

JARMILA HATALOVÁ, FOTO: DÁŠA PAVLOVIČOVÁ

Úspech našich strelcov

Majstrovstvá Európy v poľovníckej kombinovanej streľbe sa v tomto roku konali v dňoch 29. – 31. mája v talianskom meste Tarquinia. Výsledky súťaže sú skvelou vizitkou kvalít streleckej reprezentácie Slovenska, ktorej podstatnú časť tvoria zamestnanci š.p. LESY SR: Peter Krchňavý (OZ Levice) – team leader, Igor Solnica (OZ Smolenice), Ing. Róbert Láska (OZ Semenoles) a Ing. Anton Molnár (OZ Palárikovo). Družstvo doplnené o Ing. Viliama Kocsisa a Igora Nekoranca obhájilo minuloročné 5. miesto v kombinácii. V súťaži jednotlivcov zaznamenal skvelý úspech 10. miestom v Európe Ing. Anton Molnár a pri troške šťastia mohol útočiť na medailové pozície. Významný úspech zaznamenalo družstvo v brokovej časti súťaže, kde obsadilo medailovú – bronzovú priečku. Z jednotlivcov na 4. mieste skončil Ing. Anton Molnár, keď ho od medaile delil 1 úspešný zásah. V guľovej časti obsadilo družstvo 6. miesto a medzi jednotlivcami Ing. Róbert Láska po vyrovnanom výkone 14. priečku s povšimnutia hodným výsledkom 388 bodov zo 400 možných.

Podľa vyjadrenia člena slovenskej reprezentácie Antona Molnára „...podmienky na streľbu zďaleka neboli také vhodné ako v minulých ročníkoch. Strieľalo sa na neštandardných miestach, ktoré sa zďaleka nevyrovňajú kvalitným strelniciam v Čechách alebo v Poľsku, za teplého a veterného počasia. Úroveň organizácie celej súťaže hodnotím ako nie práve najlepšiu.“

Aj napriek týmto negatívnym skutočnostiam možno konštatovať napredovanie výkonov našich strelcov s reálnymi nádejami na ešte výraznejšie umiestnenie na budúcoročnom šampionáte v slovinskom Maribore, ktorý sa bude konať v dňoch 2. – 4. júla 2010.

PETER GOGOLA

Peter Bútor

LESNÍK NA LO ZÁMRZLÁ LS BEŇUŠ PETER BÚTORA

„Piatky mám ostať doma. Ale či sa to dá?“

V štátnych lesoch začínať ako praktikant predškolskej praxe SLTŠ Liptovský Hrádok v roku 1968. Prvú pracovnú zmluvu podpísal v roku 1973 a po základnej vojenskej službe v roku 1976 absolvoval nástupnú prax v Štátnych lesoch Banská Bystrica, Lesný závod Beňuš, s nástupným platom 1 150 Kčs. Rok pracoval na pozícii technika výroby a od januára 1977 sa rodák z neďalekého Bravčova stal lesníkom na Lesnom obvode Zámrlá, na ktorom pracuje dodnes. Je to už takmer 33 rokov a štvrté decénium, počas ktorého pôsobí Peter Bútor na úseku rudohorskej časti lesných porastov, obhospodarovaných Lesnou správou Beňuš. Dostatočný dôvod na to, aby sme sa ním porozprávali o tom, čo tie dlhé roky strávené na jednom lesnom obvode znamenali pre neho a čo pre les.

Lesník Peter Bútor pochádza z lesníckej rodiny. Jeho otec bol roky riaditeľom Lesného závodu Michalovce, neskôr šéfoval Lesnému závodu Brezno a bol aj správcom na Lesnej správe v Závadke nad Hronom. Brat P. Bútoru bol takisto lesníkom. Pokračovanie lesníckeho rodu sa ale nekoná. Ani jedno z troch detí lesníka zo Zámrléj si túto profesiu nevybralo. I keď syn P. Bútoru v lese pracuje – ako pilčík. Ale povedzme si, kde je to vlastne skúsený lesník už viac ako tri desiatky rokov „pánom“? LO Zámrlá má katastrálnu výmeru približne 1 400 hektárov, na lesy z nej pripadá 766 hektárov. Na 62 percentách úseku sa nachádza génová základňa smreka a jedle. Viac ako polovica výmery obvodu je v strmých terénoch so sklonom nad 45 percent. Ročný etát predrubných a rubných ťažieb predstavuje 6 700 m³. Toľko charakteristika LO Zámrlá. A čo najvýstižnejšie charakterizuje lesníka Petra Bútoru? „Za tie roky, ktoré som strávil na LO Zámrlá, sa zmenilo deväť riaditeľov beňušského závodu a šesť správcom na LS Beňuš. Generálnych riaditeľov podniku ani nepočítam. Nevieť si predstaviť, že by sa na mojom lesnom obvode vystriedalo toľko horárov. Vyzeral by skrátka chaoticky. Veď práca horára je dlhodobá záležitosť! V súčasnosti napríklad vyznačujem už druhú prebierku v porastoch, ktoré som zalesňoval v roku 1977. Teraz mám reálnu možnosť vidieť, čo som za tie roky v lese dokázal. Ak sa pýtate na chyby a úspechy, tak tých chýb bolo počas mojej lesníckej praxe podstatne menej ako vďaka výdarených počínov. Dostal som napríklad príkaz zalesňovať sadbovým materiálom, ktorý bol k dispozícii, ale nepatrilo sem. Veľmi ma to vtedy mrzelo. Dodnes ma to mrzí, pretože stále vidieť, že sadenice použité na založenie niektorých porastov neboli odtiaľto. Na druhej strane ma osobitne teší, v akom stave sú kalamitné plochy z roku 1996. Vtedy som mohol

použiť vhodný sadbový materiál a teraz bola v týchto porastoch robená už druhá prerezávka. Po dvanástich rokoch rastie na miestach zasiahnutých kalamitou krásna a zdravá hora so zastúpením smreka, jedle, buka, javora aj jaseňa. Som rád, že sme použili pri spracovávaní kalamity lanovky, vďaka ktorým sa podarilo uchrániť prirodzené zmladenie,“ bilancuje P. Bútor.

Keď uvidíte pod stromom „škoricu“, musí ísť dole!

Kalamity. Tá vetrová spred trinástich rokov zložila k zemi na LO Zámrlá 23 000 kubíkov dreva, novembrová z roku 2004 bola milosrdnejšia – poškodila 13 500 kubíkov drevnej hmoty. A potom nastúpil podkôrný hmyz. Peter Bútor sa s ním pustil za pasy včas a teraz tvrdí, že sa mu podarilo ničivý postup lykožrútov na jeho obvode zastaviť: „Hneď ako som niekde objavil dva – tri kusy napadnutých stromov, išli sme do porastu a vytiahli sme ich. Námaha sa vyplátila. Už v minulom roku som objavil len kde – tu malé ohniská výskytu lykožrútov, v tomto roku som zatiaľ nevidel ani jedno. Pritom nejde len o to vyťať včas napadnutý strom, ale dôležité je vedieť rozpoznať, že sa doň navrátili lykožrúty. Na samotnom strome nemusíte nič spozorovať, ale stačí sa pozrieť na koreňový systém a ak sa na ňom objaví – ako my tomu hovoríme škorica, čiže drv po pohryze podkôrníkov, musí ísť napadnutý strom dole. Tejto práci venujem od začiatku veľkú pozornosť a aj voľný čas. Teraz mám ostať v rámci skráteného pracovného týždňa v piatok doma. Ale či sa to dá? Ja zabezpečujem prácu v lese aj v sobotu. Viem, že za to nedostanem ani korunu, ale mám rád les. Úprimne. Nie ako tí, ktorí o láske k nemu len nahlas hovoria,“ vyznáva sa P. Bútor, ktorému kolegovia hovoria, že je ako pamäť národa. Poctivo si vedie štatistiky

toho, čo ktorý deň urobil, čo zabezpečil a aký čas mu to zabralo. Vďaka jeho podrobným poznámkam sa dozvedám, že po novembrovej kalamite mal do konca roku 2004 na svojom konte až 158 nadčasových hodín. V prvom roku spracovávaní kalamity, v roku 2005 mu pribudlo ďalších 227 nadčasových hodín, čo je 72 pracovných dní! A tak by sme mohli pokračovať. Ozaj, zaujímalo by vás, koľko kilometrov prešiel počas tých 33 rokov na LO Zámrlá? Podľa jeho slov len v pracovnom čase to bolo viac ako 128 000 kilometrov. Znamená to, že prešiel rovnakú vzdialenosť, ako by trikrát prešiel rovník!

Žiaľ, roky strávené na nohách a v náročnom teréne urobili svoje. Opatrebované kolenná spôsobujú, že dnes mu robí prejedenie viac ako desiatich kilometrov denne veľký problém. Do dôchodku má ešte päť rokov a za sebou tvrdý život človeka, ktorý sa stal v 21. roku sirotou. Musel sa o seba a mladú rodinku starať ako sa len dalo. Aj tak, že choval kravku, býčkov, ovečky, hydinu. Inak to nešlo. Z lesníckeho platu by veru všetci piati nevyšli. Na záver zaujímavého stretnutia sa pýtame Petra Bútoru na to, aká je podľa neho lesnícka budúcnosť? „Keď sa tak pozerám na dohodu o zmene pracovného času, ktorú sme k 1. marcu tohto roka podpísali a na nižší plat, tak mi napadajú všelijaké myšlienky. Viete, prišli sme o deputát, o uniformy, v mojom prípade o 148 € na výplatnej páske. To je o držku! Čo ma najviac trápi, tak to je doslova pre lesníkov likvidačná smernica zatriedovania dreva do akostných tried. Kto také niečo mohol vymyslieť a kto o takej norme rozhodol?! Pokojne napíšte, že ide o rovnakú hlúposť ako je voda v koši,“ rozhorčuje sa P. Bútor a ja viem zo stretnutí s viacerými kolegami, že tento problém vidia rovnako a myslia si o ňom to isté...

JOZEF MARKO

RUKOVÄŤ LESNÉHO PEDAGÓGA

2. časť

Kurz lesnej pedagogiky, organizovaný Ústavom pre lesnícke poradenstvo a vzdelávanie NLC, poskytuje adeptovi lesnej pedagogiky okrem iného aj základnú informáciu o psychickom vývoji dieťaťa a o špecifikách prístupu k jednotlivým vekovým kategóriám. Na základe toho si lesný pedagóg pri príprave programu na vychádzku so žiakmi vyberá veku primerané aktivity a hry. V prípade, že sa programu zúčastňuje kolektív žiakov zo školy bežného typu, je príprava o to jednoduchšia (i keď v súčasnosti je už zrejme nevyhnutné zisťovať a pripraviť opatrenia týkajúce sa napr. prejavov alergie, napr. na peľ alebo uštipnutie hmyzom). Úplne iný prístup si však vyžaduje príprava programu vychádzky do lesa pre žiakov so špeciálnymi potrebami. Problematike vzdelávania takýchto žiakov sa venuje samostatný vedný odbor, špeciálna pedagogika. O špecifikách práce so skupinami žiakov s rôznymi hendikepmi sme sa porozprávali so skúseným špeciálnym pedagógom, učiteľkou Odborného učilišťa internátneho Viliama Gaňu v Banskej Bystrici Mgr. Danielou Brašeňovou.

Daniela Brašeňová s kolektívom svojich zverencov

Na úvod by bolo azda dobré ozrejmiť si, do akých kategórií rozdeľujeme deti so špeciálnymi potrebami.

Táto otázka dosť široká. Pod pojmom dieťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami sa v súčasnosti rozumie dieťa s mentálnym, sluchovým, zrakovým alebo telesným postihnutím, dieťa so zdravotným oslabením a choré, dieťa s narušenou komunikačnou schopnosťou, s autizmom, dieťa s vývinovými poruchami učenia alebo správania, ale aj výnimočne talentované dieťa. Ďalej sú tu aj kombinované postihnutia, teda napríklad dieťa s telesným aj mentálnym postihom...

Druh hendikepu predurčuje spôsob, akým k dieťaťu pristupujeme a aké aktivity sú preň v rámci výuky vhodné. Aké odporúčania by ste mohli dať lesným pedagógom v tomto zmysle?

FÓRUM

V rámci podujatia Stromy poznania som navštívil špeciálnu školu. Pri deťoch odkázaných na vozík je asi najťažšie pozorovať, ako by sa tieto deti chceli zapojiť aj fyzicky, no bohužiaľ ich zdravotný stav im to nedovoľuje. No vďaka tomu, že stromčeky boli v korenáčoch, mohli sa ich aspoň dotknúť a pomôcť pri ich vyberaní.

Vzhľadom k tomu, že manželka ma ukončené štúdium špeciálnej pedagogiky a dlhšiu dobu pracovala tak s rómskymi deťmi, ako aj deťmi s poruchami správania či učenia, sa niektoré znalosti „nalepili“ aj na mňa. Snažil som sa ich vnímať ako akékoľvek iné deti a pochváliť ich za akúkoľvek snahu, či prejavenu ohotu niečím pomôcť, alebo prispieť do diskusie. Pocity pri práci s nimi boli skutočne zmiešané od ľútos-

Luboš Tulák

ti nad tým, že nemôžu naplno realizovať svoje prania a túžby, až po radosť a prekvapenie z toho, ako väčšina prejavovala silu a chuť zapojiť sa do diania okolo nich. Či už spontánne, alebo na výzvu pedagógov.

Keďže som sa s takto telesne, alebo v menšej či väčšej miere duševne postihnutými deťmi stretával častejšie, darilo sa mi potlačiť prejavy ľútosťi a súcitu na najnižšiu možnú mieru. Je to skutočne to posledné, čo od nás tieto deti potrebujú. Súcítiť a obdivovať môžeme najviac ich rodičov, ale ľútosť to určite nie je to čo od nás očakávajú. Skôr pochope- nie a podporu.

Keďže som už raz v tomto školskom zariadení bol v roku 2001, bol som naplnený očakávaniami, ako príjmu deti toto ďalšie stretnutie. Nepredpokladal som žiadne situácie, ktoré by ma mali stresovať, alebo ktorých by som sa mal obávať. Stačilo, aby som videl záujem u jedného a vedel by som, že som nešiel zbytočne. A ja som už vopred tušil, že to nebude daromná namáha.

LUBOŠ TULÁK

Problematika je veľmi rozsiahla a samozrejme máte úplnú pravdu, že prístup je iný pre každý druh postihnutia. Lesník, ktorý berie deti do lesa, by sa mal pred vychádzkou kontaktovať s učiteľom, ktorý mu vie poskytnúť základné informácie o svojich deťoch, pretože aktivity lesného pedagóga by mali vychádzať z druhu a stupňa postihnutia, z prostredia, v ktorom dieťa žije a z toho, aká výchova a vzdelanie bolo dieťaťu už poskytnuté. Ja mám skúsenosti z práce s deťmi mentálne postihnutými, s ktorými pracujem. Nasledujúce informácie sú kľúčové k tomu, aby sme ich nepovažovali za nevychované, lenivé, či bez záujmu, čo by laikovi napadlo pri prvom kontakte. Tento hendikep totiž postihuje:

Vnímanie

- zrakové je spomalené, so zníženým rozsahom, nepostihnú detaily, vzťahy, súvislosti, zameriavajú sa na predmety výrazné, nedokážu meniť nacvičený stereotyp, majú väčší problém s pomenovaním predmetu ako s jeho identifikáciou

- hmatové je najmenej postihnuté, ale majú slabú vytrvalosť

Predstavivosť – je značne znížená, napodobňujú, fantázia je narušená

Myslenie – je posunuté o pár rokov späť, je konkrétne-názorné, bez logiky, analýzy, nie sú schopní abstrakcie, porovnávaná, sú nekritickí, nedôslední, neurčujú si stratégiu, ale úlohy okamžite riešia, opakujú použité spôsoby riešenia

Rečový prejav – majú menšiu slovnú zásobu, vety sú jednoduché, neúplné, útržkovité, majú často rečové poruchy

Pamäť – trochu lepšia je mechanická pamäť, logická je výrazne porušená

Učenie – je značne predĺžené

Pozornosť – časový limit je 15-20 minút a závisí od veku, zúžený je rozsah prvkov, ktoré dokážu postrehnúť

Citové prežívanie – dominujú city viažúce sa na biologické potreby, slabo ich ovládajú, nedostatočné sú city etické, estetické, sociálne.

Na základe tejto teórie by lesný pedagóg mal voliť primerané aktivity, ktoré by boli schopné hendikepované deti splniť. Predovšetkým sa musíme pripraviť na nekonečné opakovanie základných informácií a úplne jednoduché a názorné vysvetľovanie.

Vaším pôsobiskom je stredná škola, ktorá poskytuje vzdelanie žiakom mentálne hendikepovaným. Domnievate sa, že by vychádzka do lesa, spojená so zážitkovými hrami, bola pre žiakov vašej školy atraktívnou aktivitou?

Myslím si, že áno, ale treba určite počítať s prípadným zlyhaním, pretože aj v jednej triede sú výrazné rozdiely v stupni postihu a tie ovplyvňujú správanie. U niektorého žiaka „detskejšie“ a u iného „dospeláckejšie, ošomrávajúce“. Motivácia u našich detí je náročná práve pre tieto výrazné rozdiely.

Je vhodné (etické) pripomínať či zdôrazňovať dieťaťu jeho hendikep?

Podľa mňa to nie je vhodné, pretože si ho veľmi dobre uvedomujú už len tým, že sú v špeciálnej škole, alebo sú v normálnej škole a majú zlé známky, či problémy so vzťahmi. Podľa nového školského zákona od septembra 2008 sú totiž žiaci s mentálnym postihom v hraničnom pásme žiakmi základných a stredných škôl, aj keď doteraz patrili do špeciálnych škôl. Moje skúsenosti sú také, že pripomenutie buď nemá žiadnu odozvu, alebo spôsobí reakciu odmietavú alebo agresívnu.

Aký je váš názor na integrované vzdelávanie hendikepovaných detí v triedach (školách) bežného typu?

Som za integráciu, ak sú pre ňu vytvorené podmienky. Tým myslím predovšetkým špeciálnych pedagógov, ktorí by vedeli ako s týmito deťmi pracovať, ako im pomôcť. V súčasnosti by sa dalo integrovať dieťa s postihom zrakovým alebo telesným, ale mentálny postih vyžaduje špeciálnych pedagógov, špeciálny výchovno-vzdelávací program, ktoré sú zatiaľ len na špeciálnych školách.

Vnímame vo výskyte najrôznejších hendikepov u detí nejaký trend (nárust, stagnáciu či pokles počtosti)?

Nevnímam. Ak sa o hendikepoch vo verejnosti viac hovorí, myslím, že je to preto, lebo je lepšia diagnostika a deti, ktoré v minulosti boli jednoducho zlými žiakmi sú teraz deti, ktorým odborníci dokážu pomôcť, lebo poznajú dôvod ich neúspešnosti. Vaši odborníci určite tiež dokážu prispieť svojim záujmom a prácou k tomu, aby sa aj hendikepované deti cítili medzi nami dobre a rovnocenne.

Ďakujem za rozhovor.

PETER GOGOLA

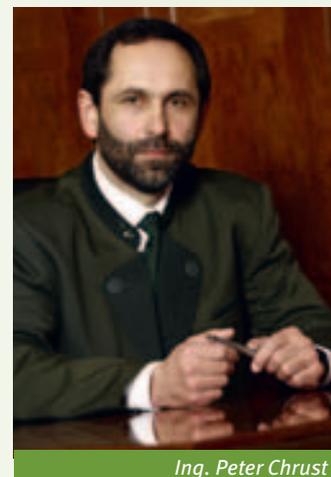
na slovíčko...

S Ing. Petrom CHRUSTOM, rozvojovo-technickým riaditeľom š.p. LESY SR

Uprednostniť les pred osobnými záujmami

Na rok 2009 bol podnik nútený naplánovať náklady na pestovnú činnosť na úrovni 12,5 mil. €, pritom za rok 2008 vynaložil podnik na pestovnú činnosť viac ako 32 mil. €. Nešli sme takýmto plánom už na podstatu lesa a nie je v rozpore so zákonom o lesoch a lehotou zalesňovacej povinnosti?

Plán priamych nákladov v pestovnej činnosti na rok 2009 je veľmi nízky a vôbec nepokrýva potrebu bežného hospodárenia v štandardných ekonomických podmienkach. Všetko sa odvíja od nedostatku finančných prostriedkov, ktoré sa nedajú nakuľovať predajom dreva, nakoľko v tomto roku predpokladáme hlboko najnižšie speňaženie z predaja dreva za posledných deväť rokov. Z toho dôvodu je i plán nákladov na jednotlivé výkony v pestovnej činnosti nedostačujúci. Pre ilustráciu uvediem, že na pestovnú činnosť sme v roku 2007 vyčlenili 977 mil. Sk, v roku 2008 to bolo 965 mil. Sk, prvý plán na rok 2009 bol postavený na 533 mil. Sk (17,7 mil. €) a po poslednej úprave predpokladáme čerpať na pestovnú činnosť cca 378 mil. Sk (12,5 mil. €). Plán bol postavený tak, aby sme neporušili záväzné ukazovatele hospodárenia, ktoré nám určuje lesný zákon.

Ing. Peter Chrust

Vláda podmienila poskytnutie štátnej návratnej výpomoci pre š.p. LESY SR jeho reštrukturalizáciou a revitalizáciou. Ako si vy osobne predstavujete proces tvorby podrobného plánu konkrétnych a systémových opatrení a konečnú podobu reštrukturalizovaného podniku, ktorý by bol schopný nielen prekonať súčasnú krízu, ale bol by schopný ďalšieho rozvoja a zefektívňovania svojej činnosti?

Veľmi ťažká otázka. V prvom rade sa štruktúra firmy musí odvíjať od objemu výroby a predaja dreva, ktorý je hlavným tržbotvorným ukazovateľom tohto podniku. Ďalej musíme zohľadniť všetky náklady, ktoré sú spojené s riadnym obhospodarovaním pozemkov v užívaní š.p. LESY SR vo výkonoch v ťažbovej, v pestovnej činnosti, v údržbách a investíciách vo výške jednoduchej reprodukcie. Prostriedky, ktoré zostanú po očistení základných nákladových položiek, by mali užiť primeraný počet pracovníkov, ktorí zabezpečujú chod firmy. Musíme si otvorene povedať, že keby š.p. LESY SR fungoval v normálnom režime a objeme výroby a neprerušoval by na štátnych pozemkoch ročne bilancovaný etát o približne 1, 2 milióna m³ hlavne z dôvodu spracovania kalamity, bola by táto firma už dávnejšie ekonomicky skolabovala. Je viac možností ako revitalizovať firmu. Buď možnosť riešiť problém okamžite, alebo postupnými systémovými opatreniami zreštrukturalizovať firmu menej bolestivo pre ľudí v časovom horizonte približne štyroch rokov. V tejto súvislosti je však potrebné povedať, že je treba menej teoretizovať, menej politikárčiť, viac sa pozerať na záujmy lesa, na kvalitu a pracovný potenciál ľudí, ktorí chcú pre túto firmu pracovať a uprednostňujú záujmy firmy a hospodárenie v lese pred svojimi osobnými záujmami.

JOZEF MARKO

Pohľad na hreben Poľany

Jak pokračuje tradice chovu jelenů na Poľaně?

Pořadatelé přehlídky vsadili na dobré počasí a přehlídku připravili přímo v přírodě, na krásné louce u chaty s vyhlídkou na hřebeny hor. Na přehlídku se přijelo podívat na tři sta lesníků a myslivců. Mezi organizátory byl odborník na jelení zvěř a myslivecký spisovatel pan Emil Rakyta a pracovníci LSR pánové Ing. Marcel Lehocký, Ing. Peter Kuric, Ing. Ján Ostrolúcký, Pavol Michál, Ing. Ján Filo, Ing. Ján Nôžka s mnoha dalšími kolegy..

Letošní přehlídku trofejí CHPO Poľana zahájil ředitel OZ Kriváň Ing. Ivan Gallo. Významným hostem byl pan Karl Maierhofer z Rakouska, místopředseda komise CIC pro výstavu a hodnocení trofejí.

Jeleni z Poľany jsou odedávna proslulí krásou a mohutností paroží. Je známé paroží jelena, kterého ulovil v roce 1944 neznámý lovec, ohodnocené 241,75 body CIC. Silní jeleni, i když ne s takovou hodnotou trofeje, se díky lesníkům a myslivcům na Poľaně vyskytují stále.

Myslivecký revír Chránené poľovné oblasti Poľana, ustavené v roce 1965, je vyhrazen od roku 2002 na výměře 20 659 ha v Banskobystrickém kraji v okresech Banská Bystrica, Brezno, Detva a Zvolen. Z celkové výměry je 18 309 ha lesa. Obhospodařováním CHPO Poľana jsou pověřeny LESY SR, š.p. prostřednictvím OZ Kriváň a OZ Čierny Balog.

Koordinací chovatelských záměrů, odborné usměrňování, kontrolu a hodnocení výsledků dosažených v CHPO Poľana zajišťuje chovatelská rada o třinácti členech z příslušných odštěpných závodů LSR, Obvodního lesního úřadu, správy CHKO Poľana, Národního lesnického centra a Ministerstva pôdohospodárstva SR.

Nyní dovolte několik základních údajů podle katalogu trofejí.

V lovecké sezóně 2008/2009 byl plánovaný odstřel jelení zvěře 146 ks, bylo uloveno 144 kusů. Byla dosažena vyhovující struktura lovu se 40 % podílem I., 34 % II., 13 % III. a 13 % podílem IV. věkové třídy.

Letos nejsilnější trofej pochází bohužel od chovného sedmiletého jelena – 223,74 b. CIC, sanitární odstřel (poraněný běh), LS Vígláš, Pavel Hriň, druhého „zlatého“ jelena ulovil host Pavel Dvořáček na LS Vígláš, lovného dvanařítiletého jelena, třetí zlatá trofej náležela čtrnáctiletému lovnému jelenu z obvodu LS Sihla, 216,51 b. CIC, kterého ulovil lesník Miroslav Medveď. Bohužel, tři trofeje v hodnotě bronzové medaile pocházely od 5 – 7 letých uhynulých chovných jelenů, nebo ze sanitárního odstřelu.

Jedním z významných poslání CHPO Poľana je odchyt kvalitní jelení zvěře na regeneraci chovů a zlepšení genofondu v jiných revírech na Slovensku i v zahraničí. V letech 1970-2008 bylo v CHPO Poľana odchyceno celkem 331 ks jelení zvěře, z toho 87 jelenů, 119 laní a 125 kolouchů. V uplynulé sezoně bylo odchyceno 10 laní a 10 kolouchů. Z toho 4 laně byly odeslány Vojenským lesům a statkům ČR, divizi Mimoň a 6 kolouchů Lesům České republiky, s.p., Lesnímu závodu Boubín.

Základem chovatelské práce jsou přehlídky jeleních shozů. V lovecké sezóně 2008/2009 bylo v CHPO Poľana a přilehlých revírech nalezeno celkem 215 ks shozů 148 jelenů. V předchozí sezóně 182 shozů 137 jelenů. Hodnoty 214,94 b. CIC dosáhl v roce 2009 pár shozů 10+ letého lovného jelena IV. věkové třídy nalezený v obvodu LS Vígláš a další shoz byl z chovného jelena III. věkové třídy nalezený v revíru Ľubietová, který dosáhl 211,23 b. CIC. Celkově by byly shozy z roku 2009 ohodnoceny 2 zlatými, 18 stříbrnými a 53 bronzovými medailemi.

Při příležitosti chovatelské přehlídky byli za svoji mysliveckou práci pro LSR odměněni pozvánkami k lovu pánové prof. Ing. Ladislav Paule CSc. z Technické university ve Zvolenu, Ing. Ján Nôžka poľovný špecialista v CHPO Poľana, Ing. Patrik Michál, poľovný referent na OZ Palárikovo a vybraný pracovník OZ Levice.

JIŘÍ JUNEK

Slovenské poľovnícke signály zložil zaslúžilý umelec Tibor Andrašovan podľa textov Pavla Porubana. Bolo to v roku 1970 pri príležitosti osláv 50. výročia vzniku prvej poľovníckej organizácie na území samostatného Slovenska (Lovecký ochranný spolok – 1920 – MUDr. Juraj Červíček). Tým sa slovenská poľovnícka kultúra dosť podstatne odlišila od ostatných okolitých štátov. Slovenské poľovnícke signály si poľovníci v praxi veľmi obľúbili a pomerne rýchlo sa stali súčasťou všetkých poľovníckych podujatí (poľovačky, snemy, plesy...).

Tradícia súťaží vznikla pred 32 rokmi vďaka iniciatíve Pavla Porubana – otca textov Slovenských poľovníckych signálov a Milana Húževku – dlhoročného predsedu Klubu lesníčiarov. Súťaž sa od roku 1977 konala každý rok. Prvé ročníky sa konali v Považskej Bystrici a vo Sv. Antone. Neskôr sa súťaž stala putovná a každý rok sa koná v inom regióne. V tomto roku sa súťaž uskutočnila v malebnom prostredí Kysúc. Organizoval ju SPZ spoločne s Rgo Kysúc a š.p. LESY SR OZ Čadca, pod záštitou poslanca NR SR Jána Podmanického.

Na súťaži sa stretli najlepší lesníčiarovia z celého Slovenska a v priateľskej atmosfére si v prekrásnom prostredí hotela Husárik neďaleko Čadce zmerali svoje sily. Súťažilo sa v štyroch samostatných kategóriách.

V kategórii A – jednotlivci do 20 rokov súťažilo 15 lesníčiarov. Táto kategória je tradične určená pre mladých nádejných lesníčiarov, prevažne študentov lesníckych škôl. Najmladšou účastníčkou v tejto kategórii bola len 12 ročná Ľudmila Astalošová, ktorá reprezentovala Oko SPZ Rimavská Sobota. Na prvom mieste sa umiestnil Matej Filický z lesníckej školy Liptovský Hrádok. Druhé miesto obsadil Tomáš Plenta zo Sv. Antona a tretia bola Katarína Máliková tiež z lesníckej školy Liptovský Hrádok.

V kategórii B – jednotlivci nad 20 rokov súťažilo 14 lesníčiarov. Táto kategória je určená pre pokročilých hráčov, ktorí sú často aj

Jednotlivci nad 20 rokov

Volná kategória

JE PROTIPOVODŇOVÁ OCHRANA SLOVENSKA V RUKÁCH LESNÍKOV?

HB paráda

Lesy a voda. Spojenie, ktoré niet dôvod spochybňovať. Lesy Slovenska zadržávajú 4,5 miliardy kubíkov vody, čo je 4-krát viac ako objem všetkých vodných tokov a nádrží. Napriek všetkému – akoby sme si neboli vo vzťahu lesa a vody celkom načistom. Aj keď môžeme pokojne prejsť cez výhrady časti verejnosti, tvrdiacej „že povodne z privalových dažďov spôsobujú ťažbami lesníci“, určite je tu priestor na diskusiu. Často oprávnenne poukazujeme, že máme v správe podniku takmer 20 000 km vodných tokov o ktoré sa nám prichodí postarať. Kilometrov veľa, peňazí od štátu na ich aspoň minimálnu údržbu už pomenej. Ak porovnáme súčasnosť s časmi, keď existovala dobre organizovaná lesnícka služba hradenia bystrín a keď okrem toho každý lesný závod na tento účel vynakladal nemalé prostriedky v rámci prác celospoločenského významu (naozaj, také niečo existovalo!), tak dnešná prax je krokom späť.

Do týchto úvah som sa pustil pod vplyvom nedávneho zážitku. Chcem zdôrazniť, že to bol zážitok inšpiratívny. Postarala sa oň návšteva pozoruhodného funkčného múzea hradenia bystrín, ktoré vzniklo nad obcou Horný Hričov, neďaleko Žiliny. Jeho spolutvorcom a realizátorom je Pavol ŠUTÝ. Lesník, stavbár, podnikateľ

Pavol Šutý

Trocha vás poopravím! Nebudovali sme žiadne múzeum...

...prepáčte, pán inžinier, ale na mňa tento areál práve tak pôsobí. V krásnej doline nachádzam na malom území dvadsaťšesť vodných prehrádzok, každá iná, pri nich tabule s pomenovaním, oddychový altánok, jazierka, podchytené pramene, studničky, ba aj socha....

Som rád, že sa vám to páči, ale naozaj tu išlo v prvom rade o účelnosť. Už dávno sa špecializujem na úpravy lesných tokov a som presvedčený, že sa to dá robiť aj menej obvyklým,

no účinným spôsobom. Myslím, že tieto úpravy prichodí robiť aj v dobách nedostatku financií, pretože šetrnosť na nesprávnom mieste môže byť kruto prevážaná extrémnymi náklad-

mi po povodniach. Napokon ani bruselské fondy nebudú našej krajine naveky k dispozícii.

Naznačili ste toho viac ako povedali, poďme to prebrať od začiatku...

Tak teda od začiatku: Lesnícku fakultu som ukončil v roku 1978. V našej rodine bol skoro každý stavbár, a tak nie div, že som svoj lesnícky životopis spojil s Lesostavom. Pracoval som v žilinskom Lesostave až do doby, keď sa tieto špecializované závody ocitli pred privatizačnou dilemou. Vážim si tých, ktorí bojovali za ich zachovanie pod strechou štátnych lesov, ale od prvej chvíle mi bolo jasné, že obrovskej podnikateľskej agresivite novovznikajúcich súkromných stavebných firiem naša organizácia nemôže odolať. Bola to škoda, le-

bo ak spätne hodnotím prácu Lesostavu, tak musím povedať, že sme robili kvalitne, novými technológiami a na tú dobu so špičkovými strojmi. Neobstáli sme však. Možno, keby sme sa boli transformovali okamžite... Takto bol zánik Lesostavov otázkou času a každý z nás si hľadel nájsť svoje miesto pod slnkom... Odišiel som aj ja a založil si firmu Ekostav, kde som robil všetko možné od plynofikácie až po skládky TKO a hradenie bystrín – HB. A tu som sa jedného dňa stretol s inžinierom Kravčíkom.

...aha, začínam tušiť, kde bude pôvod vašich zaujímavých riešení. Začali ste spolupracovať s týmto známym a často kontroverzným vnímaným zástancom malých vodných prehrádzok, však?

Neviem, či to nazvať spoluprácou, ale pomáhal som mu odbornými stavbárskymi radami. Technické riešenia, inak celkom zaujímavých myšlienok, bývali často slabinou. Aj nedotiahnuté práce, ktoré inžinier Kravčík rozbehol na Tichom potoku, neboli zlé z pohľadu samotnej idey, ale technicky. Voda vždy využije aj tú najmenšiu chybičku...

Trocha odbočím, ale je to dôležité: Ste stotožnený s princípom malých vodných prehrádzok inžiniera Kravčíka, ktoré by mali byť náhradou za tie veľké?

Pozrite sa, Michal Kravčík tvrdí jednu vec, ktorú nik nemôže poprieť: Ešte pred sto rokmi boli jedinými spevnenými plochami na Zemi strechy domcov, aj z tých však dažďová voda odtiekala do okolitej pôdy. Dnes máme obrovské spevnené plochy budov, tovární, ciest, parkovísk, le-tísk, z ktorých vodu rýchlo odvádzame čo najďalej, lebo pre nás stavbárov je voda v okolí našich diel vždy nebezpečenstvom. No, a ak Kravčík tvrdí, že treba urobiť všetko preto, aby voda v krajine ostávala čo najdlhšie, ťažko s tým nesúhlasím. Pritom veľká priehrada dokáže ovplyvniť mikroklimu len vo svojom rájone, malé prehrádzky rozosiata po krajine ovplyvnia klímu na ploche oveľa väčšej. Zoberme si hoci len taký výpar. Ten, ak je rozložený na veľkej ploche, dokáže teplo-tu a tým aj skleníkový efekt znižovať celoplošne oveľa účinnejšie, ako keby pôsobil lokálne na jednej veľkej vodnej nádrži.

Takže na Tichom potoku ste sa snažili Kravčíkov projekt technicky vylepšiť?

Nie, do toho som nevstupoval, bolo to už uzatvorené. Mal som však možnosť spolu

s Ing. Kravčíkom zasiahnuť do „vodného sveta“ vo Vysokých Tatrách. Pod Hrebienkom, kde bolo po veľkej kalamite v roku 2004 na 40 ha ploche brigádnicke vybudovaných viac ako 2000 prehrádzok – malých vodných zdrží, tzv. kaluží. Použil sa tam výhradne miestny materiál – zem, kamene, haluze. Výsledok nie je zlý: 5% prehrádzok je trvalo zavodnených, 30% po každom daždi, ostatné občas. Tu chceme upozorniť na podstatný rozdiel medzi Tichým potokom, kde sa prehrádzky budovali na potokoch a Tatrami, kde sa účinne darí na kalamitnej extrémne vysušenej pôde zachytávať dažďovú vodu, ktorá by inak rýchle odtiekla.

Ako ste sa dostali od Tatier sem, do Horného Hričova?

Tunajší starosta sa pozerá na svoju obec naozaj starostlivo. Hoci je obec bezpečne násypmi oddelená od vŕd Váhu, potenciálne nebezpečenstvo predstavujú drobné toky, ktoré úzkymi str-

žami prudko stekajú z lesov. Keďže obec už mala svoje skúsenosti so záplavami, vznikla myšlienka jej komplexnej protipovodňovej ochrany aj z tejto strany. Ing. Kravčík urobil projekt a na jeho základe sa obci podarilo získať podporu z fondu životného prostredia. Počas realizácie som sa rozhodol v tomto priestore uplatniť viaceré vlastné praktické skúsenosti. Myslím, že práve v tom je sila praxe, že dokáže nachádzať riešenia, o ktorých sa v knihách ešte nemôže písať – nik ich totiž ešte nepublikoval. A aj preto si vážim občasnú pozvanie z lesníckej fakulty, ktoré mi umožňujú podeliť sa so svojimi skúsenosťami so študentmi. Myslím, že to je potrebné pre všetkých – školu, študentov i nás, ktorí sme skriptá čítali predsa už len pred nejakým časom.

Čo ste tu teda vlastne vybudovali?

Komplex 26 vodných prehrádzok na Šípkovom potoku, z ktorých každá má svoju osobitnú funkciu a ktoré vo svojej súčinnosti dokážu nižšie položenému územiu poskytnúť slušnú protipovodňovú ochranu. A keďže sa tu naozaj na relatívne malom území zišlo viacero typov vodných prehrádzok, môže to pôsobiť aj – ako ste to povedali – ako múzeum, či výstava. Ale ide naozaj o účel.

Podme si trocha popísať jednotlivé diela.

Nájdete tu kamennú protipovodňovú prehrádzku, ktorá má otvor umiestnený na samom dne, tento je dimenzovaný na bežný prietok a prehrádzka je teda za bežných okolností úplne prázdna. Jej „chvíľa“ prichádza v prípade veľkých zrážok, keď potom môže byť jej objem využitý ako suchý polder v 100% rozsahu. Iný typ riešenia i účel využitia ponúka kamenná protipovodňová priesaková prehrádzka, ktorá je vybudovaná primitívne z veľkých balvanov cez ktoré voda voľne preteká, no opäť vstupuje do hry v prípade povodne. Zároveň však umožňuje prechod lesnej techniky po jej korune z jednej strany toku na druhú. Objavná je aj rozoberateľná prehrádzka, ktorú vďaka fošňam vkladanej do vodiacich profilov možno behom jedného dňa rozobrať, nános bagrom vyčistiť a opäť poskladať. Na pohľad určite krajšia je drevená pylónová prehrádzka s ťlovým jadrom, no odborníkov by asi ešte viac zaujalo iné riešenie, ktoré tu môžete nájsť – pozostáva z vŕbových kolov – dvojradových palisád s geotextíliou. Máme tu aj mimoúrovňové podzemné križovanie dvoch tokov. Náv-

števnikov však asi najviac poteší riešenie prameňa liečivej vody, ku ktorému sa vzťahuje povest o mníchovi. Práve preto tu je aj jeho socha.

Aký je praktický význam tejto netradične riešenej sústavy?

Predovšetkým ten, že obyvatelia Horného Hričova môžu pokojnejšie spať. Širší význam však spočíva v tom, že sme tu poukázali na možnosť riešenia komplexnej protipovodňovej ochrany flyšového pásma celého Slovenska – od Kysúc cez Oravu až po ďaleký Zemplín. Dnes je možné na takéto projekty získať nenávratnú európsku podporu vo výške 95%, pričom nie je potrebné mať hotovosť – faktúry sa preplácajú priamo z programu. Problémom dneška je tých zvyšných 5%, ktoré musí zaplatiť správca toku. Ak však nevyužijeme túto ponuku EÚ, pripravíme sa o možnosť trvalo a systémovo vyriešiť protipovodňovú ochranu veľkej časti Slovenska. V prípade, že správca toku nemôže uplatniť takéto riešenie, môže správu toku prenajať obci, ktorá je potom oprávneným žiadateľom fondov. Rozhodovanie je vždy otázka istého pohľadu. Pokiaľ voda tečie pokojne, zdá sa mnohým, že je to zbytočné. Až do chvíle....

JÁN MIČOVSKÝ

Prechádzku dolinou plnou zaujímavých „HB – čiek“ možno odporučiť každému, kto sa rád pozrie na netradičné riešenia. Vzhľadom na „vysokú koncentráciu“ prehrádzok nevyžaduje ich obhliadka veľa času. Časť diel si môžete pozrieť z tvrdej odvoznej cesty, časť z pekne urobeného chodníka. „To je ďalšia pridaná hodnota, ktorú by lesníci mohli získať budovaním takéhoto systému. Ku každej prehrádzke je totiž povolená technologická komunikácia, a tak by ste mohli získať v podstate zadarmo nové údolné zväžnice. Umožňovalo by to vyhnúť sa častému pokúšaniu – približovať drevo zakázaným spôsobom, po potokoch“ dodáva inžinier Šutý.

„Nuž veru, nie je dnes vhodná doba na takéto riešenia“, môže dodať ktorýkoľvek čitateľ z radov zamestnancov podniku. To je však vec pohľadu. Ale rozhodne sa pri Šípkovom potoku niekedy zastavte. Je tam pekne a poučne.

Porasty obhospodarované LS Krám. V pozadí Klenovský Vepor

DNES Z LS KRÁM Hlavným problémom smrečín je globálne oteplovanie

Budova LS Krám prešla rekonštrukciou v roku 2000

Ked' som prišiel v roku 1973 pracovať na Čierny Balog, obsluhoval som aj mikroklmatickú staničku a nameral som tu maximálne denné teploty 26°C. V posledných štyroch až šiestich rokoch sa vyšplhala maximálna denná teplota na 32°C. V 70-tych rokoch sme si museli v noci prikurovať už v auguste, teraz tu miestni ľudia pestujú v lete paradajky bez toho, aby ich mali vo fóliovníku. Aj preto si myslím, že hlavný problém odumierania smrečín spočíva v globálnom oteplovaní. Tak to sú slová vedúceho Lesnej správy Krám Ing. Dušana Krištofa. Reportáž nimi nezačína náhodne. LS Krám obhospodaruje porasty so 70-percentným zastúpením smreka, ktorý najviac trpí v dôsledku vetra, sucha a pôsobenia podkôrneho hmyzu.

prísny dohľadom ochranných služieb zvyšky po kalamitnej ťažbe pálením. V minulom roku sme takto asanovali 8 840 kubíkov zvyškov po ťažbe. Príležitosť sme dali aj harvesterom. Len v minulom roku spracovali 13 490 kubíkov kalamitnej hmoty. Túto zimu bolo snehu pomenej a tak mohli pracovať už od marca. Až 85 percent vrcholcovej hmoty po ťažbe harvestermi bolo využitých ako energetické drevo na zoštiepkovanie,“ vysvetľuje mi Ing. Kováčik a tak trochu na ospravedlnenie neupravených odvozných miest, tiahnucich sa dlhou úzkou dolinou hovorí, že ťažba stále prebieha a tok dreva je v pohybe.

Ing. Dušan Krištof ukazuje na mapách vývoj poškodenia porastov

S technikom LS Krám, zodpovedným za pestovnú činnosť Ing. Stanislavom Kováčikom, ideme jedenásť kilometrov dlhou dolinou Medveďovo, ktorá dala názov aj lesnému obvodu. Práve v tomto LO je sústredených až 80 percent výkonov v ťažbovej činnosti a gro výkonov v pestovnej činnosti. V hrebeňových častiach úseku sú kalamitou najväčšími atakované 70 až 80-ročné, umelo vysadené smrekové monokultúry. „S kalamitou bojujeme ako sa dá. Zvyšujeme počet lapačov. V roku 2008 sme ich nainštalovali 577, v tomto roku 730 aj preto, že sa zvýšila dĺžka porastových stien. V nich sme skúšali aplikáciu chémie ich zahmlieváním. V prípade priaznivých poveternostných podmienok asanujeme pod

Kalamita by sa mala zlomiť do seba

A že nejde o malé objemy, dokumentujú údaje o výške ťažby za rok 2008 – presiahla 58 000 m³. Posledná verzia plánu na rok 2009 hovorí o ťažbe v objeme 48 000 m³, čo predstavuje až 125 percent bilancovaného etátu. Vlni v apríli prihlasovali tunajší lesníci 22 000 kubíkov podkôrníkovej kalamity, v rovnakom období tohto roka o poznanie menej – 11 130 kubíkov. Podľa slov správcu by sa mala podkôrníková kalamita v tomto roku takpovediac zlomiť do seba, pretože najexponovanejšie miesta na hrebeňoch, vystavené slnku a vetru, sú už prakticky bez smrekov. „Ty-

pické pre svahy v okolí Čierneho Balogu (Krám je jeho časťou – pozn. autora) je, že sú strmé od dolín. Na hrebeňoch sú miernejšie. Smrečiny v nich prvýkrát významne načala vetrová kalamita v októbri 2002 v objeme 50 000 kubíkov, ďalšie vetrové smršte zhodili 70 000 kubíkov hmoty. Porasty rozbité vetrom sa stali obeťou lykožrútov. V dolinách je to iné. Do nich sa slnko v takej miere nedostane, takže v nich by mali smrek predsa len odolávať dlhšie. V našich podmienkach zohrávajú navyše negatívnu úlohu privalové dažde. Na prudkých svahoch zmývajú pôdu a odkryté koreňové systémy potom veľmi rýchlo v slnečnej pálave presychajú,“ hovorí Ing. Krištof.

Osobitne sa zaujímam o výsledky aplikácie chémie do porastových stien. Späť dostávam skôr nepriaznivé hodnotenie tohto spôsobu boja s podkôrníkmi. Podľa názoru jedného staršieho lesníka vraj použitý prípravok Cyples lykožrútov skôr pritiahol ako odpudil. Pri vyhodnocovaní účinnosti zahmlievacieho zásahu chemickým prípravkom lesníci po zotatí ošetrovaných jedincov zistili, že do výšky 6 až 8 metrov prípravok skutočne chrobáka zahubil. Vyššie sa už ale nedostal, aj keď vo výške stromu od 20 do 30 metrov je pre škodlivý hmyz rovnako atraktívna hmota. Ing. Krištof si spomína na to, ako pred 20-timi rokmi lesníci žiadali, aby bolo pre nich vyvinuté jednoduché prenosné zariadenie, ktorým by mohli ošetriť napadnuté stromy nastojato. Bolo im vysvetlené, že takýto spôsob aplikácie chémie nie je z viacerých dôvodov možný. Vraj by prípravok padal kvôli slabej príľnavosti počas aplikovania priamo na nich a takisto by nebolo v poriadku ani jeho prepólovanie so zemou...

Ale to je minulosť. V súčasnosti by potrebovali lesníci podľa slov Ing. Krištofa predovšetkým legislatívne ošetrovaný, dlhší čas na obnovu a zabezpečenie kalamitných plôch, ktorý by im umožnil efektívnejšie využívať prirodzené zmladenie. Navrhuje predĺžiť lehotu na rozhod-

nutie o tom, či kalamitnú plochu zalesniť umelou obnovou alebo prirodzeným zmladením aspoň na päť rokov. Tento návrh ešte umocňuje fakt, že smrek pred časom rodili každých 4 až 7 rokov. Teraz, brániac sa dopadom škodlivých činiteľov, rodia každé dva roky.

Väčší stres a vyššie riziko úrazov

A čo hovoria lesníci z LS Krám na platné opatrenie, prijaté v dôsledku krízy a týkajúce sa skráteného pracovného týždňa? „Berúc do úvahy stav pracovníkov správy a výšku bilancovaných úloh, tak pracujeme na 125 percent, ale zaplatené dostávame len do výšky 80 percent mzdy a prémie. My sme síce solidárni voči tým, ktorí robia menej ako my, ale sú aj oni solidárni voči nám...? Faktom je, že v tomto režime stíhame plniť stanovené úlohy tak, akoby sme pracovali päť dní, ale treba si uvedomiť, že objem úloh v pestovnej činnosti bol dramaticky znížený. Okrem toho skrátený pracovný týždeň prináša väčší stres a vyššie riziko vzniku úrazov. Chýbajúce piatky sú problematické hlavne v čase uzávierky, takže ak chceme všetko stihnúť, musíme sa venovať papierom aj v nedeľu,“ komentuje aktuálnu situáciu správca Ing. Krištof, ktorý prvýkrát vstúpil do budovy LS Krám, zrekonštruovanej pred deviatimi rokmi, 10. júla 1973. Od 1. júla 2005 do 31. decembra 2007 bol vedúcim správy, ktorá vznikla zlúčením LS Krám a LS Dobroč. Pritom predtým pracoval aj na LS Dobroč – 10 rokov ako ťažbár. Počas obdobia zlúčenej správy bolo na obhospodarovanom teritóriu päť odborných lesných hospodárov a deväť lesníkov a robili ročne cca 80 000 kubíkov ťažby. „Na 4 800 hektároch krámskej časti zlúčenej správy boli traja OLH a šesť lesníkov. Keby sme vtedy mali štyroch OLH a menej lesníkov, mohlo to fungovať ešte lepšie. V porovnaní s lesníkmi boli totiž OLH neporovnateľne viac vyťaženi napriek tomu, že možno jednu tretinu prebierok vyznačili práve lesníci.“

Ing. Stanislav Kováčik na Záklukách

Ako správca som koordinoval rozdelenie úloh tak, že ak nemal lesník povinnosti v odvoze dreva, bol podriadený odbornému lesnému hospodárovi. Dokonca som sám objednával autá do odvozu dreva, aby som mal prehľad o ich výkonnosti. Žiadny z lesníkov sa takémuto postupu neprotivil. Nikdy sme nemuseli riešiť žiadny kompetenčný problém. Poviem vám, po porovnaní so súčasným systémom a po návrate k pôvodnému usporiadaniu lesných správ, že radšej budem OLH na 15 000 hektároch s objemom ťažby 5 000 kubíkov ako naopak – teda na 5 000 hektároch mať na hlave 50 000 kubíkov. Teraz ako správca a zároveň OLH nemôžem všetko stihnúť, dokumentáciu si pravidelne brávam domov. Od začiatku tohto roka som vypísal súhlasy na ťažbu už na 250 porastov,“ dodáva Ing. Krištof.

JOZEF MARKO

Zrekonštruovaná lesná cesta Pohnilá

Jeho slová sú v čase, keď vedenie podniku nastavuje v rámci spracovávaného plánu reštrukturalizácie a revitalizácie parametre optimálnej organizačnej štruktúry, mimoriadne cenné. Všetci si totiž veľmi dobre pamätáme, že zmyslom nateraz poslednej reorganizácie lesníckej prevádzky, platnej od 1. januára 2008, bolo jej personálne posilnenie. Ale čo tento krok reálne priniesol v praxi? Ako už bolo spomenuté Ing. Krištofom, počas obdobia zlúčenej správy mala krámska časť troch OLH a šesť lesníkov. V súčasnosti má siedmich lesníkov. V lesníckej prevádzke je tak o dvoch ľudí menej. Naopak, staronová LS Dobroč bola o jedného lesníka posilnená, pričom jej ťažbové úlohy sú na úrovni 26 000 m³, teda v porovnaní s LS Krám takmer polovičné... Východisko zo súčasného stavu vidia miestni lesníci nielen v návrate k efektívnejšej organizačnej štruktúre. Chcú vo väčšej miere využívať prirodzené zmladenie a uvítali by možnosť kratšej obnovnej doby smrečín. Storočná je podľa ich názorov prídlhá, smrečiny sa jej ani nedožijú a optimálne technické dimenzie v ich produkčných podmienkach smrek dosahuje vo veku okolo 70-80 rokov.

POTENCIÁL ENERGETICKÝCH PORASTOV NA SLOVENSKU JE OBROVSKÝ

Ročná produkcia štiepky až do milióna ton!

Jedným zo strategických zámerov využitia obnoviteľných zdrojov energie má byť aj zabezpečenie dostatočného množstva energetickej štiepky pre zákazníkov na celom území Slovenska. Produkčný potenciál energetických porastov u nás je tak veľký, že ak ho dokážeme dostatočne využiť, sme schopní prispieť k vyprodukovaniu požadovaného množstva drevenej štiepky pre súčasných i budúcich odberateľov.

Ing. Varga hovorí lesníkom o produkčnom potenciále topoliny

Základným kritériom triedenia energetických porastov je rubný vek. Veľmi krátky predstavuje dva až tri roky a zo sortimentov získaných z takýchto porastov je možné vyrábať energetickú štiepku. Krátky rubný vek môže trvať 5-8, alebo 10 až 20 rokov. V druhom prípade okrem 60-percentného podielu energetickej štiepky môžeme získať a zužitkovať aj ďalší sortiment – vlákňinové drevo. V prírodných podmienkach Slovenska sa bude aplikovať minimálne na 85% z celkovej výmery energetických porastov 10 až 20-ročný rubný vek.

Vhodnými drevinami na pestovanie v energetických porastoch sú topole, vrbý, agát a osika. Intenzívne rastú v priebehu celého rubného veku, majú širokú ekologickú amplitúdu a výbornú reprodukčnú schopnosť. K ich prednostiam patrí takisto bohatá pňová a koreňová výmladnosť aj vo vysokom veku a vysoká odolnosť voči škodlivým biotickým činiteľom. Čo sa týka konkrétnych druhov, v prípade topolov ide o topole čierne a ich hybridy, topole sivé, vhodné na suché stanovišťa, topole osiky získané z uznaných poras-

Klony vrb overované v ŠS Sobranecké kúpele

tov a topole balzamové. Z vrb sú vhodné stromové (*Salix alba*) a krovité (*Salix viminalis* a *Salix rubens*). Výber drevín pre energetické porasty sa systematicky vykonáva na testovacích plochách po celom území Slovenska – v Kopčanoch, Rusovciach, Gabčíkove, Seliciach, Rajeckých Tepliaciach, Zvolene a Santovke, pri Oravskej priehrade i Liptovskej Mare, v blízkosti Tornale a na východnom Slovensku v Sobranciach, Čiernej nad Tisou a Sliepkovciach. Doba overovania vhodnosti drevín pritom vôbec nie je krátka – trvá minimálne osem rokov.

V optimálnych podmienkach až 15 ton dendromasy na hektár

Výsledky doterajších overovaní a výskumov ukázali, aký objem dendromasy sú schopné produkovať jednotlivé rýchlorastúce dreviny na optimálnych, priemerných a okrajových stanovištiach. Napríklad energetický porast topola dokáže v ideálnych podmienkach vyprodukovať za rok až 15 ton dendromasy (v polosuchom stave) na hektár! V priemerných podmienkach

10 ton a v okrajových 8 ton dendromasy na hektár za rok. Produkčný potenciál vrbových energetických porastov je dokonca ešte vyšší. Na optimálnych stanovištiach je z nich možné získať ročne takisto až 15 ton dendromasy na hektár, na priemerných 12 ton a na okrajových 10 ton. No a do tretice agátové energetické porasty charakterizujú tri zaujímavé čísla podľa kvality stanovišťa – 10, 8 a 6 ton.

Energetickú štiepku môžeme získať z energetických porastov pestovaných na lesnej pôde, poľnohospodárskej pôde a na ostatných plochách. Na lesnej pôde je reálny predpoklad pestovania energetických porastov v roku 2020 v prípade topolov na 3 000 hektároch, vrb takisto na 3 000 hektároch, agáta na 11 000 hektároch a osiky na 8 000 hektároch. Ak hovoríme o očakávanom vývoji plošnej výmery energetických porastov na poľnohospodárskej pôde, zakladaných v prvom rade na nevyužitých a málo úrodných pôdach (podiel asi 80%), tak v roku 2020 by malo ísť v prípade topolov, vrb a osiky o 40 000 hektárov. Predpoklad na rok 2030 predstavuje až 60 000 hektárov. U agáta sú tieto výmery výrazne nižšie – v roku 2020 na úrovni 20 000 hektárov a o desať rokov neskôr na 40 000 hektároch. Treba ešte dodať, že na týchto pôdach sa dá získať z energetických porastov približne 70% energetickej štiepky a zvyšok vlákňinového dreva.

Očakávaná ročná produkcia energetickej štiepky z energetických porastov tak môže v roku 2020 dosiahnuť na lesnej pôde hranicu 90 000 ton a na poľnohospodárskej pôde 200 000 ton. O desať rokov by mohli tieto objemy narásť na lesnej pôde na 120 000 ton, na poľnohospodárskej pôde na 600 000 ton a na ostatných plochách na ďalších 200 000 ton za rok. LESY SR š.p. a Národné lesnícke centrum okrem toho, že disponujú vhodným biologickým materiálom na zakladanie energetických porastov, môžu sa aktívne podieľať na vypracovaní projektov, eventuálne aj na realizácii biologickej stavby na kľúč.

LADISLAV VARGA, JOZEF MARKO

Z uvedených informácií je zrejmé, že z obnoviteľných zdrojov energie bude mať v strednodobom horizonte najväčší praktický význam drevená hmota. Objektívnu prekážkou zakladania energetických porastov sú ale legislatívne bariéry: zákon o katastri nehnuteľností (č. 162/1995 Z. z.), zákon o ochrane prírody a krajiny (č. 543/2002 Z. z.) a zákon o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy (č. 220/2004 Z. z.)

V prvej verzii plánu reštrukturalizácie š.p. LESY SR, predloženej vláde ako splnenie podmienky poskytnutia návratnej finančnej výpomoci zo strany štátu, zvažujú jej tvorcovia presunutie výkonov špecializovaného Odštepňového závod lesnej techniky (OZLT) do externého prostredia. Tento krok podporili na porade s riaditeľmi odštepňových závodov v prvej dekáde mája v Turčianskych Tepliaciach aj predstavitelia ministerstva pôdohospodárstva – štátny tajomník Viliam Turský a generálny riaditeľ Sekcie lesníckej MP SR Július Novotný s tým, že zakladateľ očakáva od reštrukturalizácie podniku vyriešenie problému všetkých neefektívnych prevádzok a činností. Diskusie na tému ďalšieho osudu OZLT ukázali, že táto téma ešte nie je zďaleka uzavretá. Že závažné argumenty pre a proti bude veľmi zložitá, ak má viesť k zodpovednému a správne rozhodnutiu.

Práve racionálne argumenty by mali zohrať rozhodujúcu úlohu pri hľadaní odpovede na otázku, či ostane OZLT súčasťou nášho štátneho podniku. Riaditeľ OZLT Ing. Igor Strelec je presvedčený o tom, že OZLT má svoje opodstatnenie a pevné miesto v štruktúre š.p. LESY SR: „Úvahy o ďalšom pôsobení a úlohe OZLT treba vidieť podľa môjho názoru v kontexte aktuálneho vývoja – nešťastne lesnícke subjekty začínajú čoraz viac nakupovať vlastné prostriedky. Takisto štátny podniky Lesy ČR po období, v ktorom nedisponovali prakticky žiadnymi vlastnými kapacitami v ťažbe dreva, vážne zvažuje nákup vlastnej techniky. Nepovažujem za správne zbavovať sa kapacít, do ktorých náš podnik investoval v uplynulých rokoch obrovské finančné prostriedky. Zároveň som presvedčený o tom, že ak bude mať OZLT možnosť naplno využívať disponibilné kapacity, je schopný dlhodobo dosahovať priaznivé hospodárske výsledky.“

Keď je reč o hospodárskych výsledkoch (HV), podľa informácií od I. Strelca predstavoval plánovaný HV na rok 2008 stratu minus 98 730 tis. Sk. Skutočnosť po očistení HV o náklady spojené s vykonanými racionalizačnými opatreniami bola minus 105 511 tis. Sk. Hospodársky výsledok teda splnený nebol o 6 781 tis. Sk. „OZLT realizoval svoje činnosti (odvoz dreva, ťažbová činnosť, servisná a opravárenská činnosť) takmer na 100% v režime vnútro podnikových výnosov. Pri zostavovaní plánu na rok 2008 došlo po rokovaniach s OZ k dohodám o celkových objemoch výroby v technických jednotkách. Na základe toho podľa vnútro podnikových smerníc odštepňové závody vypracovali plán vnútro podnikových nákladov a výnosov. Do tohto procesu OZLT vstupuje len preberaním naplánovaných vnútro podnikových nákladov (výnosov) zo strany OZ. OZLT si plánuje len vlastné náklady na plnenie dohodnutých objemov výroby. Všetky objemy výroby podľa schváleného plánu v technických jednotkách OZLT splnil a vo väč-

Harvester OZLT v ťažbe dreva

I. STRELEC: NAŠE NESPLNENÉ VÝNOSY VYLEPŠILI HOSPODÁRENIE ZÁVODOV

OZLT. Byť, či nebyť?

šine výkonov prekročil! Zároveň si treba uvedomiť, že ceny ktoré vzišli z výberových konaní pre externých dodávateľov sú pre OZ zmluvné a záväzné, čo sa v prípade OZLT nerešpektuje, "argumentuje riaditeľ OZLT.

Nesplnenie plánovaného hospodárskeho výsledku OZLT je spôsobené podľa neho nesplnením vnútro podnikových výnosov plánovaných na úrovni 433 785 tis. Sk. Skutočnosť pritom bola iba 421 132 tis. Sk. Rozdiel presiahol viac ako 12 mil. Sk. Ostatné plánované výnosy boli prekročené o takmer 6 miliónov korún. I. Strelec ďalej vysvetľuje, že nenaplnenie resp. prekročenie vnútro podnikových výnosov sa prejavilo v hospodárskych výsledkoch jednotlivých OZ. Nesplnené vnútro podnikové výnosy OZLT z dôvodu nedosiahnutia plánovaných priemerných cien vylepšili hospodárske výsledky odštepných závodov š. p. LESY SR, nakoľko tieto závody mali plánované vnútro podnikové náklady zohľadnené pri schvaľovaní plánovaných hospodárskych výsledkov.

Pri dodržaní plánovaných cien by bol HV za rok 2008 prekročený

Riaditeľ OZLT dokladá svoje tvrdenia konkrétnymi číslami o plnení vnútro podnikových výnosov podľa činností: **Ťažbová činnosť** (všetky technológie) – plán: 202 174 m³, realita: 212 034 m³ (prekročenie o 9 860 m³). Plánovaná cena: 462,90 Sk/m³. Fakturačná cena: 411,30 Sk/m³ (nesplnenie o 51,60 Sk/m³). Znížené výnosy OZLT z dôvodu nedosiahnutia plánovanej priemernej ceny v ťažbovej činnosti tak dosiahli **mínus 10 941 tis. Sk.**

Odvoz dreva (prvotný odvoz OM – ES) – plán: 1 690 000 m³, skutočnosť: 1 703 400 m³ (prekročenie o 13 400 m³). Plánovaná cena: 151,20 Sk/m³, fakturačná cena: 143,20 Sk/m³ (nesplnenie o 8 Sk/m³). Znížené výnosy OZLT,

z dôvodu nedosiahnutia plánovanej priemernej ceny v odvoze dreva dosiahli mínus 13 627 tis. Sk. Pritom plánované náklady na technickú jednotku prekročené neboli a v medziročnom porovnaní napriek zvýšeným výkonom poklesli, čo sa podarilo zabezpečiť vyššími priemernými výkonmi na jeden prostriedok.

Znížené vnútro podnikové výnosy OZLT v ťažbovej činnosti a odvoze dreva v roku 2008 sú mínus 24 568 tis. Sk. „Pri dodržaní plánovaných priemerných cien na technickú jednotku a pri objeme výroby, ktorý v roku 2008 OZLT realizoval, by hospodársky výsledok OZLT bol nielen splnený, ale aj prekročený. Pre porovnanie by som ešte rád uviedol ceny lesníckych činností OZLT a externých dodávateľov podľa jednotlivých technológií v ťažbovej činnosti. Údaje za externé prostredie sú prevzaté z podnikového prehľadu. V prípade klasických technológií LKT (ťažba, približovanie a manipulácia na OM) bola priemerná cena OZLT 266,20 Sk/m³ a ceny externých dodávateľov na uvedených odštepných závodoch boli takéto: OZ Levice (304), Trenčín (397), Považská Bystrica (422), Námestovo (366), Liptovský Hrádok (678!), Čierny Balog (304), Slovenská Ľupča (440), Krupina (393), Rimavská Sobota (358). Údaje sú v slovenských korunách za kubík. Čo sa týka špeciálnych technológií – lesné lanovky (ťažba, približovanie a manipulácia na OM), OZLT mal priemernú cenu 590 Sk/m³. Pre porovnanie uvádzam opäť ceny externých dodávateľov na niektorých odštepných závodoch: OZ Smolenice (718), Trenčín (823), P. Bystrica (711), Námestovo (625), Liptovský Hrádok (823), Rimavská Sobota (821), Revúca (735), Rožňava (715), Bardejov (720) " dodáva I. Strelec a pokračuje: „Ďalšou problémovou oblasťou je zimná a ostatná údržba lesných ciest a zväznic, ako aj odstraňovanie čoraz častejšie sa opakujúcich následkov povodňových škôd. Vývoj cien na trhu u externých dodávateľov bol výrazne vyšší a to v prieme-

re až o 20% u sklápačov, až o 27% u rýpadiel UDS a o 38% u grédrov. Toto porovnanie cien bolo vykonané na OZ Bardejov, kde v minulom roku bola väčšia koncentrácia vlastných a cudzích prostriedkov pri odstraňovaní povodňových škôd. Najproblematickejšia z pohľadu nákladov a výnosov ostáva a naďalej ostane zimná údržba. Prostriedky sú v priebehu celej zimy pripravené na odhŕňanie snehu bez toho či sneží alebo nie. Vznikajúce náklady sú podstatne vyššie ako výnosy z tejto činnosti a to z dôvodu, že je nereálne postavený cenník MOP, ktorý zohľadňuje iba kilometre, poprípade odhŕňanie väčšieho množstva snehu, ale ostatné náklady nie sú zohľadnené. Pri neustále sa znižujúcim objeme prostriedkov vyčlenených na tieto činnosti (v roku 2008 52,8 mil. Sk, plán na rok 2009 37 mil. Sk) sa stane záujem externého prostredia o tieto služby len okrajový. Ani externí dodávateľia nebudú prevádzkovať v pohotovosti techniku, ktorej nasadenie je závislé od klimatických podmienok a momentálnych finančných možností...“

Stabilizátor cien externého prostredia

Opakovane potrebujeme zdôrazňovať, že OZLT garantuje prevádzkovo-bezpečnostnú kapacitu výkonov v hlavných lesníckych činnostiach. Táto garancia umožňuje permanentný monitoring nákladovosti lesníckych činností – podľa jednotlivých technológií aj na technickú jednotku meter kubický. Vďaka podielu výkonov zabezpečených cez špecializovaný OZLT (v ťažbovej činnosti cca 6%, v odvoze dreva cca 33%) je dlhodobo zabezpečená aj stabilita cien externého prostredia!!! OZLT momentálne funguje, ak môžeme parafrázovať ako policajt, ktorý pôsobí regulačne na cenotvorbu externého prostredia tým, že je reálnou alternatívou a protiváhou prípadných cenových úletov dodávateľov prác v ťažbovej činnosti. Zrušením OZLT dôjde k ovplyvneniu HV tak jednotlivých OZ ako i celého GR (nie som celkom presvedčený, či v pozitívnom zmysle, vzhľadom na hore uvedené). Samozrejme, uvedomujeme si, že nie všetko je čierne alebo biele a nie všetky problémy sú len v cenách a nedostatku (či nezaujmu o vykonávanie) prác. Práve preto musíme prijať množstvo opatrení v organizačnej a riadiacej oblasti, aby sme vykonávané činnosti zabezpečovali k plnej spokojnosti odberateľov, teda OZ. Po vykonaných auditoch sme mali pripravené opatrenia, ktoré sme nemohli realizovať a dnes nás to zaťažuje zbytočnými nákladmi. Čím skôr sa opatrenia na ozdravenie vykonajú, tým skôr sa prejavia pozitívne výsledky v hospodárskom výsledku.

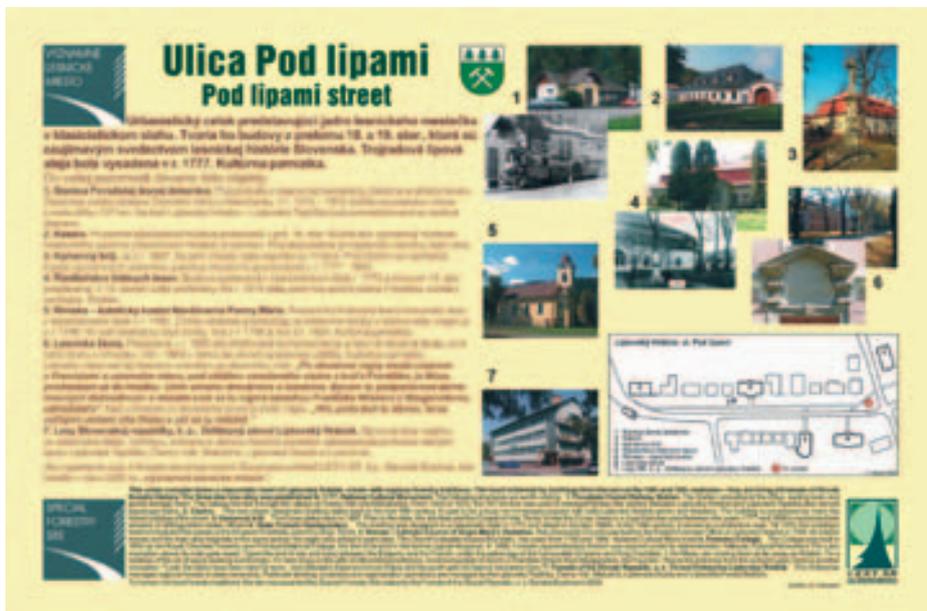
Na záver sa pýtam – chce taký veľký subjekt ako š.p. LESY SR zostať v hlavných lesníckych činnostiach bez vlastného zamestnanca, bez vlastnej technológie a absolútne závislý na externom dodávateľskom prostredí? Chce sa taký subjekt ako š.p. LESY SR vzdať úlohy priekopníka v špeciálnych technológiách na Slovensku – aj s touto úlohou bol OZLT zakladaný...“

Čo k tomu dodať? Ide o skutočný významný námet na diskusiu o perspektíve OZLT. Radi v našom časopise uverejníme každý konštruktívny a argumentačne podložený názor.

JOZEF MARKO

Ulica po ktorej prešla lesnícka história

Pojem „významné lesnícke miesto“ sa prirodzene usádza medzi trvalky lesníckeho dejepisu Slovenska. V máji oficiálne pribudli dva jeho nové výhonky – chov norika muránskeho typu na Veľkej lúke a Lesnícka ulica v Liptovskom Hrádku. Keďže o muránskych koníkoch prinášame sviežu reportáž z pera nášho verného dopisovateľa Jirka Juneka, ponúkame pohľad na neobvyklú ulicu v Liptovskom Hrádku.

Trocha rodinnej nostalgie

Skôr než začne budem trochu osobný. Na Liptove nemáme korene, no moja mama za dievčata strávila niekoľko mesiacov v roku 1946 v Liptovskom Hrádku ako účtovníčka lesnej železnice. Rada spomínala na útulnú staničku z ktorej ich vláčik vozil do dolín vyplácať robotníkov, na kasíno v ktorom sa veselo stretávali lesníci, na budovu správy lesov, kde sedávali lesní radcovia... Všetko sa to odohrávalo na ulici s nádhernými lipami, ktorú mi na jednom z rodinných výletov rodičia pestro popísali.

Ulica nie lesnícka

Spôsobuje mi potešenie, že moje detské spomienky sa 14. mája t.r. pretavili so podobou, ktorá pozoruhodnosti Lesníckej ulice priblíži každému jej návštevníkovi. Hoci ulica sa v skutočnosti nazýva Lipová, svoj pseudonym si plne zaslúži. Posúďte: V tieni vyše 200 ročných líp sa vedľa seba nachádza 6 objektov, ktoré významne vstúpili do lesníckej histórie: budova prvej lesníckej školy na Slovensku, lesnícky kostol, kríž, pod ktorým sú pochovaní významní lesníci, budova Správy štátnych lesov, kasíno a stanica Považskej lesnej železnice. História budov spolu je výstižne popísaná na paneli umiestnenom neďaleko OZ L. Hrádok. Slávnostne ho odhalil Peter Chrust, výrobnorozvojový riaditeľ podniku spolu s primátorom Branislavom Trégerom,

ktorý náš zámer účinne podporil nielen ako prvý občan mesta, ale aj veľký priaznivec jeho histórie. Zážitkom bola pochôdzka účastníkov podujatia jedinečnou ulicou s brilantným komentárom historika Petra Vítka.

Opäť na Čiernom Váhu

Poobede sa účastníci presunuli na neďalekú osadu Čierny Váh, ktorá bola medzi významné lesnícke miesta zaradená už v roku 2007. Teraz tu bol odhalený pylón, ktorý pripomínal polovnícku návštevu cisárskeho palatína Jozefa v roku 1804. O to, aby kameň rozpadajúci sa v čase nadobudol pôvodnú podobu sa vďaka LESOM SR, š.p., mohol profesionálne postarať reštaurátor Tibor Kováč. A práve on, s miestnym historikom Františkom Bizubom obnovený pylón aj odhalil. Udalosť dňa plného histórie týmto nekončili. Nasledovalo otvorenie múzea Považskej lesnej železnice. Práve naň sa premenila robotnícka ubytovňa v ktorej by už pôvodnú stanicu lesnej železnice len máločko rozoznal. Po príhovore malého múzeu spolu s riaditeľom závodu Jozefom Zatlukalom otvoril záchranca lesných železníc Mário Brnický. Ak by ste niekedy hľadali človeka, ktorý bol ochotný odkúpiť železničný šrot, aby ho počas dlhých rokov po šraubíčkach premieňal na krásne parné lokomotívy, tak ste na správnej adrese. Silnou bodkou za vydatým dňom boli slová profesora hrádockej lesníckej školy, Paľa Železníka, ktoré pripomenuli

cenu lesníckej cti i ľudskej slušnosti. Nebolo možné nenájsť krásu v pamätnej vete o potrebe našinca oprieť sa očami o horu, rozumom o históriu a srdcom o osobnosti.

Podakovanie

Patrí všetkým, ktorí prispeli k tomu, že lesnícke poklady Liptovského Hrádku a Čierneho Váhu mohli ožiť. Možno sú to malé počiny, ak však budeme na ne pozerat' pozorne, môžeme v nich nájsť veľký zdroj lesníckeho poučenia i hrdoosti.

JÁN MIČOVSKÝ

Tradice a současnost chovu koní na Muránské planině

Kolegové z redakce časopisu Lesník byli přímými aktéry vyhlášení významného lesnického místa na Muránské planině u hřebčína na Velké lúce v pátek 29.5. Tak mně navrhl: „Jsi nezúčastněný a nestranný, napiš o této události do Lesníka článek ty.“ Proč ne, velice rád, ale s tím „nestranným a nezúčastněným“ se moc netrefili. Muránská planina, Velká lúka a muránští norici jsou mojí dávnou srdečnou záležitostí. V mém vztahu k tomuto kraji mne kdysi utvrdil i někdejší pan řídící učitel Pavel Martinove z Muráňa, bývalý šéf CHKO Muránská planina Ing. Vlastimil Pelikán z Revúcej a emeritní lesní správce František Frandel z Muráňa.

Proč Významné lesnické místo „Chov norika na Muráni“ právě na Velké lúce? Je to místo, kam byli po druhé světové válce převáženi koně - huculové - kteří s armádou prošli Slovensko a Čechy až k Plzni. Odtud se vraceli zpět na Podkarpatskou Rus, ale už to nestihli. Byly uzavřeny hranice na východ. Byli tedy soustředěni na východním Slovensku v okolí Sniny. Měli sloužit armádě, proto byli transportováni na Velkou lúku, kde byl pro ně postaven hřebčín. S chovem huculů tady v roce 1950 začala odborníci – pan Topercer a bývalá hraběnka a chovatelka koní z Trnavy u Michaloviec – paní Erenheimová. Koně jim z Východu navážel mimo jiné mladík z Pohorelej – František Kanoš.

Po dvou letech se armáda rozhodla, že koně už nebude potřebovat, chovali se tedy pro lesní hospodářství. Jenže huculáčci jsou sice koně houževnatí, dobře ovladatelní a pracovití, ale do lesa je potřeba mohutnějších koní. Křížením s plemeny norik, fjord a hafling byl vychován tzv. slovenský horský kůň. Později se přešlo na chov lehčího typu norika, norika muránskeho typu. Svoji typickou drobnější postavu, odolnost a houževnatost získává téměř celoročním pobytem na loukách Muránské planiny a náročným výcvikem.

Chovem koní pro lesní hospodářství se v současnosti u Lesů Slovenské republiky, s. p., zabývá Středisko chovu koní v Dobšíně se dvorem na Velké lúce (OZ Revúca). Chov noriků muránskeho typu má za sebou řadu úspěchů a ocenění, koně jsou žádané, ale přece jen je ekonomicky náročný. Je v něm pokračováno díky pochopení vedení Generálního ředitelství LSR, s.p., v Banské Bystrici, zásluhu na jeho existenci však mají i pánové Ing. Ladislav Gašpar, Ing. Ján Štefánik, Ing. Igor Vizslai a Ing. Vladimír Šmelko.

Velkou lúkou zazněly fanfáry trubačů Střední lesnické školy Liptovský Hrádok, přijel kočár tažený koňmi ve slavnostních postrojích. Vystoupili z něj dva pánové, uznávaní mezi lidmi kolem koní. Imrich Paloczányi ze střediska chovu koní v Dobšíně a nestor slovenských chovatelů koní – František Kanoš. Imro – na první pohled pohodář se srdcem na dlaní, se každoročně v hřebčíně věnuje zájezdům českých lesníků. U Františka si vzpomínám na první setkání v bývalém hřebčíně státních lesů v osadě Dobšinská ladová jaskyňa. Vyprávěl mně tehdy i příběhy ze začátku chovu koní na Velké lúce: na nádraží v Červené Skalě přivezl z východního Slovenska asi patnáct koní, seřadil a přivázal je do řady a vyšli na Velkou lúku. Jenže kobylce na konciřady se se tam nechtělo, utrhla se a běžela pokole-

jích směrem k Telgártu. Ve výhybce se jí zasekl řetěz, z Telgártu mezi tím odjel nákladní vlak do Červené Skaly. Výhybkář postavil vjezdové návěstidlo na Stůj, kobylka se vytrhla ze zajetí výhybky a utíkala proti vlaku. Na mostě nad cestou do Stračaníka se jí podařilo zastavit, ale stejně si ještě skočila z mostu na cestu... A nebo jak přivezli do Červené Skaly z pražské zoologické zahrady hřebce koně Przewalského na oživení krve. Když pak byl vagon odstavený z vlaku, doprovod z něj utekl na rychlík zpět do Prahy se slovy: „Tady ho máš, hodný koníček!“ Dřevěné stěny vagonu a vnitřní přepážka byly rozbité „na mraky“. Ferovi se podařilo koně zpacifikovat, nasedat a vydali se na Velkou lúku. U obchodu pod kostelem v Červené Skalě si kůň lehl na zem, že dál nepůjde. Okolo šel Ferův kamarád, tak jej požádal o vodu. Že ji naleje koni do ucha a ten se zvedne. Kamarád si ale myslel, že má Fero žízeň, tak mu raději donesl pivo...

S těmito vzpomínkami jsem s kolegy přihlížel tomu, jak jim oběma výrobní ředitel LSR, s.p. Ing. Peter Chrust předával Pamětní listy za věrnou a obětavou službu chovu koní.

Program pátečního dopoledne na Velké lúce byl pestrý. Zatančily a zazpívaly děti z folklórního souboru, s hlasy, které se Velkou lúkou pěkně rozléhaly. A slyšet na Muránské planině hrát housličky v rukou krojovaných dívek byl také hezký zážitek. Na slavnosti potom promluvila paní primátorka Revúcej Eva Cireňová a starosta Muráň Roman Goldschmidt.

Nakonec přistoupili výrobní ředitel LSR, s.p. Ing. Peter Chrust a ředitel OZ Revúca Ing. Jozef Bystrianský ke kovadině, aby přeseknutím drátu ozdobeného smrkovými větvíčkami symbolicky otevřeli cestu do první sezóny unikátní služby lesníků a chovatelů koní pro veřejnost – „Po Muránské planině na koňském povozu“.

Vyhlášením Významného lesnického místa – Chov norika na Muráni na Velké lúce lesníci dávají veřejnosti na vědomí, že koně mají v lesním hospodářství stále své místo, že jejich chov patří k lesnickým tradicím a že koně mohou milovníkům lesů zpestřit jejich pobyt v přírodě.

JIŘÍ JUNEK

Dobrý deň

Nech pripravujete podujatie akokoľvek poctivo, niekedy pohoda na ňom je a niekedy nie. Na Veľkej lúke bola. Prispelo k nej iste aj ľudské posolstvo veteránov chovu Kánoša a Paloczányiho. Ich prácu možno pokojne nazvať drínou, ich mzdu nedostatočnou, no hľadať zmysel života sa k nim môžu chodiť učiť filozofia celého sveta. O pohodu sa postaralo aj vedenie závodu, ktoré svoji „povinnú“ organizátorskú prácu povýšilo na úspech presvedčením o zmysle aj takejto aktivity. A tak vám chcem, Revúčania, popriať, aby sa vaše koničky s turistami rozbehli po Planine úspešne. Aby vaša podnikateľská vynachádzavosť, keď ste každému, kto si u vás kúpi vycvičeného tátoša, zaručili počas troch rokov istú prácu, slávila úspech. A aby sa našli mladí lesníci, ktorí namiesto služobných áut budú raz používať služobného koňa z vášho chovu. Viem si predstaviť, že smernica o zvýhodnených náhradách za jeho používanie bude trocha úsmevná, no určite by mala zmysel. K pohode iste prispela aj šarmantná pani primátorka, pracovníci národného parku i jeden z najväčších expertov chovu koní na Slovensku. A určite aj detičky s programom, ktorý mohol nechať ľahostajným len bralá muránskeho hradu. Bol to jednoducho dobrý deň.

JÁN MIČOVSKÝ

NA ÚSPEŠNÝ PREDAJ PALIVOVÉHO DREVA NA OZ RIMAVSKÁ SOBOTA VÝHODNE, VOPRED A V HOTOVOSTI

Už aj tak vysoký dopyt po palivovom dreve začiatkom tohto roka stúpol po tom, ako slovenskú verejnosť vystrašila plynová kríza, ktorá vznikla v dôsledku rozdielnych predstáv o distribučnej cene plynu medzi Ruskom a Ukrajinou. Predaj palivového dreva sa tak stal v rámci š.p. LESY SR jednou z možností, ako na jednej strane vyjsť v ústrety požiadavkám občanov a na strane druhej efektívne zhodnocovať drevnú hmotu vhodnú do kotlov, pecí a kachiel. Keď sme sa v redakcii dozvedeli, že úspešne rozbehli predaj palivového dreva na OZ Rimavská Sobota, opýtali sme sa za vás na to, ako sa im to podarilo.

Ing. Výboch vysvetľuje

Podľa riaditeľa OZ Rimavská Sobota Ing. Maťúša Výbocha je na teritóriu rimavskosobotského závodu tradične veľký záujem o samovýrobu. Keď sa lesníci rozhodli predávať záujemcom hotové palivové drevo priamo, oslovili obecnú úradu s prosbou o zabezpečenie prieskumu záujmu o tento sortiment. „Zúčastnil som sa stretnutia starostov a primátorov okresu Rimavská Sobota a na ňom sme sa dohodli, že vyhlásia prostredníctvom obecných rozhlasov, aby sa záujemcovia o palivové drevo zo štátnych lesov prihlásili u nich na úradoch. Vďaka tejto spolupráci dnes vieme, že je záujem o 5 000 kubíkov palivového dreva. Bolo pre nás dôležité získať tento orientačný údaj, aby sme mohli naplánovať podľa neho výrobu. Ide pritom hlavne o južnú časť územia, ktoré obhospodarujeme, teda o pôsobnosť dvoch lesných správ – Rimavská Sobota a Jesenské. Žije tu vysoké percento sociálne slabšieho obyvateľstva, ktoré víta každú príležitosť ako usporiť nejaké to euro.“ V regióne navyše žije početná rómska komunita, v ktorej sa nájdu organizované skupiny. Tie nekradnú drevo pre seba, ale nelegálne ho predávajú. Podľa prvých informácií z Policajného zboru SR odvtedy, ako štátni lesníci začali predávať palivové drevo, sa počet krádeží v porostoch okolo metropoly Gemera znateľne znížil. Naplnil sa tak predpoklad, že možnosť legálnej kúpy palivového dreva aspoň z časti eliminuje obchodovanie s ním načierno.

Namiesto metrovice prevládajú dvojmetrovce

Osobitnou kapitolou je stanovenie ceny palivového dreva pre občanov. Lesníci museli brať do úvahy pri jej určovaní cenu palivového dreva na čiernom trhu, ktorá sa pohybuje podľa ich informácií v rozmedzí od 800 do 1 000 bývalých slovenských korún za priestorový meter. OZ Rimavská Sobota stanovil cenu tak, aby bola zaujímavejšia – na 1 200 Sk/m³, čiže 39,83€ za kubík. Takto nastavená cena je zaujímavá nielen pre občanov, ale aj pre samotných lesníkov. Veď cena vlákny sa pohybuje v súčasnosti niekde nad úrovňou 30€/m³ (900 Sk

za kubík). „Predaj plánovaného množstva palivového dreva, ktoré bude podľa môjho názoru v skutočnosti ešte vyššie, je náročné predovšetkým na logistiku. Na druhej strane vedúci lesníckych obvodov sa v krízovej situácii venujú pestovnej činnosti v minimálnej miere, takže im ostáva dosť času na to, aby sme proces predaja palivového dreva pre občanov zvládli k ich aj našej spokojnosti. I keď treba povedať, že z dôvodu úšetrenia nákladov a dosiahnutia rentability manipulácie palivového dreva sme upustili od výroby metrového rovnaného dreva a občanom dodávame gro palivovej hmoty v dvojmetrových dĺžkach. Ľudia síce boli zvyknutí na metrovicu, ale aj s dvojmetrovami tenkého dreva si dokážu poradiť. Samozrejme, že sa ale nájdú takí, ktorým sa to nepáči, ale ak chceme dosiahnuť požadovaný efekt, musíme minimalizovať náklady v manipulácii dreva. Podľa platných noriem by sme sa dopracovali k cene, ktorá by bola pre ľudí príliš vysoká. Zároveň v cenotvorbe musíme zohľadniť DPH a režijné náklady,“ vysvetľuje Ing. Výboch.

Systém predaja palivového dreva v praxi funguje tak, že vedúci alebo technik LS včas navštívi obecnú úradu v miestach, kde bude vykonávaná ťažba a v ktorých boli záujemcovia vopred vyzvaní, aby nahlásili množstvo palivového dreva, ktoré chcú kúpiť. Zástupca správy s registračnou pokladnicou umožní kupujúcim vyplatiť objednané množstvo dreva a zároveň garantuje, že do mesiaca od vyplatenia im bude zaplatené drevo dovezené. To je ďalšie plus predaja dreva na OZ Rimavská Sobota – platba dopredu a v hotovosti. Prvé skúsenosti ukazujú, že občania nakupujú v priemere 20 prm palivového dreva, ale nájde sa dosť aj takých, ktorým stačí na jednu vykurovaciu sezónu 10 prm. Ide poväčšinou o dôchodcov, ktorí sa na zimu presťahujú do jednej miestnosti, v ktorej si varia i prespávajú.

Uspokojiť požiadavky ľudí nie je jednoduché

Ing. Výboch na margo doterajších skúseností s predajom palivového dreva ešte dodáva: „Keďže sme v minulom roku nepredávali palivové drevo, išli sme v tomto roku v tejto aktivite v podstate do neznáma a preto vnímame tento proces tak, že sa neustále vyvíja. Pozorne monitorujeme trh a ponúkame našim zákazníkom viaceré alternatívy. Ak si sami odvezú pripravené palivové drevo z odvozného miesta, cena za kubík je znížená na 36,50 € (1 100 korún). Do cenníka plánujeme predsa len doplniť cenu metrovice, aby sme uspokojili aj tých, ktorým dvojmetrovce prekážajú. Postupne by sme chceli vytvoriť akúsi kuchársku knihu, alebo ak chcete manuál bezchybne fungujúceho predaja palivového dreva, ktorý radi poskytneme našim kolegom z iných OZ. Tí ale musia brať do úvahy fakt, že podmienky OZ Rimavská Sobota sú skutočne špecifické.“

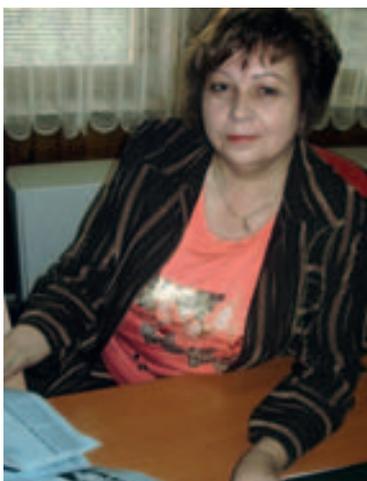
S vedúcim Lesnej správy Rimavská Sobota Ing. Richardom Jakubičkom vidím priamo v teréne, konkrétne na Teplom vrchu, ako je pripravovaná hmotu pre záujemcov o palivové drevo. Uspokojiť ich predstavy nie je vôbec jednoduché o to viac, že na obhospodarovanom území touto lesnou správou sa nachádza vyše 40 obcí. „Požiadavky ľudí bývajú rôzne. Niektorí nechce, aby sme mu doviezli drevo do dvora keď prší, pretože by sme mu ho rozbili. Iný zasa nevie pochopiť, že ak sme sa aj dohodli na konkrétnom termíne dodávky a práve vtedy sa pokazí odvozný prostriedok, tak mu jednoducho nevieme v ten deň drevo doviezť. Problémy máme aj s tým, že prieskum záujmu o predaj palivového dreva prostredníctvom obecných úradov niektorí ľudia pochopili ako záväznú objednávku a vyvolávajú nám, kedy si už konečne budú môcť kúpiť palivové drevo zo štátnych lesov. Ale sme iba na začiatku a preto sa snažíme trpezlivou komunikáciou ľuďom veci vysvetľovať, aby sme nestratili ich záujem,“ hovorí Ing. Jakubička.

Nuž, v živote platí, že kto sa dá na boj, musí bojovať. Rimavskosobotskí lesníci sú odhodlaní postupne predaj palivového dreva „vyliečiť z detských plienok“ a získať tak nielen neočakávaný finančný efekt, ale aj dôveru verejnosti.

JOZEF MARKO

Ing. Jakubička pri dvojmetrových kusoch na Teplom Vrchu

M. Haviarová za pracovným stolom

M. Haviarová na javisku

O OCHOTNÍCKEJ DIVADELNÍCKE MARTE HAVIAROVEJ

„Diváci vďaka nám zabúdajú na problémy“

Odmalička má blízky vzťah k umeniu. Ako dieťa rada recitovala, neskôr písala básne a chodievala konferovať rôzne akcie. Už vo svojom rodisku – Strelníkoch, hrávala ochotnícke divadlo. Na čas sa ale musela tejto záľuby vzdať. Narodili sa jej totiž dvojčiky a s manželom stavali rodinný dom. Ibaže stará láska nehrdzavie. Chlapci odrástli, majú vlastné rodiny a pani Marta Haviarová, sekretárka riaditeľa Odštepného závodu Slovenská Ľupča, sa stala starou mamou. Mohla sa teda k ochotníckemu divadlu vrátiť. Už sedem rokov je pevnou súčasťou Divadelného ochotníckeho súboru v Medzibrode, ktorý má v slovenskom divadelnom prostredí veľmi dobrú povest.

„Minulý rok sa nám ju podarilo potvrdiť tretím miestom na celoslovenskej prehliadke hier s dedinskou tematikou v Trebišove, v konkurencii pätnástich divadelných súborov,“ hovorí M. Haviarová a dodáva: „Dali sme si tak darček k 95. výročiu ochotníckeho divadla v Medzibrode. Osobne ma potešilo, že divadelný kritik z Bratislavy vyzdvihol herecké výkony mňa a ešte jednej členky nášho súboru. Povedal, že „dáva klobúk dole pred našimi výbornými hereckými schopnosťami!“

Marta Haviarová hrá na doskách, ktoré znamenajú svet, predovšetkým pre radosť – svoju i divákov. A tu je jej vyznanie: „Najviac ma poteší, keď vidím, ako sa diváci v hľadisku vďaka nám hercom prenesú do deja na javisku. Ako im dokážeme vyčariť na tvárach úsmevy, ako ich dokážeme dojsť k slzám. Som rada, že vďaka nám diváci dokážu zabudnúť počas predstavení na svoje problémy a každodenné starosti. Aj preto sa lepšie cítim v komediálnych, veselých predstaveniach a rolách, pretože si myslím, že smútku je v reálnom živote viac ako dosť.“

Vylepila mu, on sa rozosmial a diváci tleskali

Medzi jej najmilšie úlohy patrí rola nahováračky štyroch ženichov na svadbu s nevestou. Je to jej súčasná divadelná rola v hre Ženba. Medzibrodskí divadelníci sa ním súťažne predstavili na 19.ročníku regionálnej pre-

hliadky neprofesionálneho divadla tohtoročných Tajovského divadelných dňoch. S touto hrou si odniesli prvenstvo a postúpili na krajskú prehliadku – Zochovu Revúcu. Mimochodom, za ten čas, čo sa venuje M. Haviarová ochotníckemu divadlu, stvárnila už takmer dvadsiatku rolí. Väčšinou hrá hlavné úlohy a práve ich naštudovanie je najnáročnejšie. Ako sama hovorí, najviac textu sa naučí na skúškach. Medzibrodský ochotnícky súbor skúša nové predstavenie každý rok od septembra do decembra. Na premiére, na 1. sviatok vianočný, je sála v Medzibrode vždy plná a miestni obyvatelia sa na ňu už dopredu tešia. Radi ich privítajú v susedných obciach i na rôznych festivaloch. Jedna divadelná hra má tak 10-15 repríz, pokiaľ sa divadelníci nepustia do naštudovania novej hry.

K divadlu neodmysliteľne patria zaujímavé príhody a úsmevné zážitky. Na jeden si na záver nášho stretnutia spomína pani Haviarová: „V jednom predstavení som hrala partnerku starostu, ktorý bol veľkým sukničkárom. V jednej scéne som mu mala dať v hneve facu, ale mne to robilo na skúškach veľký problém. Starostu hral vtedajší režisér, ktorý mi hovoril: Martuška, to zaucho musí byť vidieť! Na predstavení som sa tak vložila do tejto scény, že som mu poriadne vylepila. Nato sa rozosmial nielen on a ostatní kolegovia herci, ale ešte dlho sa smiali aj samotní diváci. A ešte nám i zatlieskali.“

JOZEF MARKO

STROMY EXTRA

Platan zo Zlatých Moraviec

Platany javorolisté sú mohutné opadavé stromy s košatou guľovitou korunou, ktorá dorastá do výšky až 30 m a šírky 18 m, pričom obvod kmeňa môže dosiahnuť aj niekoľko metrov. Stromy majú ozdobnú hladkú kôru, ktorá odlupovaním vytvára na kmeni a hrubých konároch typickú flakátú kresbu. Veľké ostro zárezové listy majú žiarivo zelenú farbu. Počas roka visia na výhonkoch zaujímavé guľovité súplodia. Netrpí chorobami a dožíva sa veku až 600 rokov. Začiatkom minulého storočia bol s obľubou vysádzaný do parkov a do okolia ciest.

Jeden nádherný jedinec tohto druhu rastie priamo na námestí v Zlatých Moravciach. Popod jeho mohutnou, rozložitou korunou prejde dennodenne niekoľko tisíc automobilov a množstvo ľudí. Napriek tomu, že jeho životný priestor je veľmi stiesnený, dožil sa v dobrom zdravotnom stave vysokého veku. Okolo impozantného kmeňa má iba niekoľko štvorcových metrov voľnej pôdy, väčšina koreňov rastie pod vydláždenou cestou, betónovými chodníkmi a budovou blízkej pošty. Veľkú hodnotu tohto stromu vedeli oceniť už aj v minulosti. Údajne kvôli nemu presunuli koncom päťdesiatich rokov minulého storočia stavbu pošty. Nie som si istý, či by sa mu aj v dnešnej dobe dostalo takej ohľaduplnosti...

Platan má vek asi 150 rokov, výšku 28 m, obvod kmeňa vo výške 130 cm cca 450 cm. Koruna dosahuje obvod viac ako 80 m.

Tento nádherný strom asi neunikne pozornosti žiadneho návštevníka Zlatých Moraviec.

Je zaradený aj do trasy náučného chodníka Zlatými Moravcami, ktorý ponúka návštevníkom možnosť zoznámiť sa s kultúrnymi a prírodnými zaujímavosťami mesta.

JOZEF ŠABO

ČO SA UDIALO V LESNÍCKOM SKANZENE?

MÁJ

Po slávnostnom otvorení 7. sezóny Lesníckeho skanzenu 1. mája, spojeným so záverom Lesníckych dní 2009, otvorením Náučného chodníka „Obec Čierny Balog – Lesnícky skanzen“ a pripomenutí si jubilea „100 rokov od vzniku Čiernohronskej lesnej železnice“, sa začala typická skanzenová sezóna s množstvom práce a s bežnými i oficiálnymi návštevníkmi.

14. máj

Skanzen navštívil filmový štáb z maďarského Székesfehérváru, ktorý tu natočil krátky dokument o Lesníckom skanzene. Tento bude odvysielaný v regionálnej maďarskej televízii. Druhú časť nakrúti na Dni stromu 11.7.2009. Tak ako doteraz všetky podobné návštevy, ani táto nešetrila slovami uznania a obdivu na adresu lesníkov, ktorí toto dielo vytvorili a tvoria.

15. máj

Do skanzenu zavítala významná návšteva účastníkov 11. sympózia výskumnej skupiny svetovej lesníckej federácie IUFRO, organizovaného Lesníckou fakultou TU vo Zvolene. Medzi účastníkmi boli okrem domácich aj účastníci z Japonska, Kanady, Iránu, Turecka, ČR, Slovinska, Srbska, Čiernej Hory, Macedónska, Rakúska, Ukrajiny a Lotyšska, ktorí zhodne a veľmi vysoko hodnotili toto dielo. Mnohí z nich si dali sľub, že sa sem vrátia aj so svojimi rodinami a známymi. Svoje záverečné poďakovanie potvrdili dlhým potleskom.

V ten istý deň Lesnícky skanzen navštívili dvaja hostia GR LSR z Rakúska. Svoj neskrývaný obdiv asi najlepšie vystihujú ich slová: „Vysoká kultúra, veľká tradícia!“

30. máj

Tradičný Rozprávkový deň detí, organizovaný občianskym združením Vydra z Čierneho Balogu. Na kvalitne pripravenom podujatí, ktoré je orientované aj na rôzne lesné hry, sa zúčastnilo asi 350 detí a 300 dospelých

V tomto mesiaci boli vybudované základny pre novú budúcu dominantu skanzenu – Drevený kostolík, pokrytý zvonku i zvnútra jedľovou kôrou. Po jeho postavení bude slúžiť ako galéria diel lesníkov – umelcov.

V máji navštívilo skanzen spolu 4200 návštevníkov, z toho 3200 detí; zo zahraničia prišlo 309 hostí – okrem už spomenutých štátov seminára IUFRO pochádzali ďalšie zahraničné návštevy najmä z Českej republiky, Nemecka a Poľska, ale aj z Anglicka, Maďarska, Rakúska a Rumunska.

BORIS PEKAROVIČ
VEDÚCI LSK

Súťaž Stromy našich lesov v múzeu po tretíkrát

V dňoch 28. – 29. 4. 2009 sa vo výstavných priestoroch Lesníckeho a drevárskeho múzea vo Zvolene na Námestí SNP 31 konal ďalší ročník súťaže *Stromy našich lesov*, ktorej prostredníctvom múzeum, v zmysle poslania Lesníckych dní, už tretí rok plnilo výchovno-vzdelávaciu funkciu v oblasti lesnej problematiky. Podujatie múzeum zorganizovalo s podporou Mesta Zvolen.

Cieľom podujatia *Stromy našich lesov* je oboznámiť žiakov s významom a funkciami lesa, zdôrazňovať potrebu jeho ochrany, a zároveň priblížiť im tradície lesníctva prostredníctvom prehliadky stálych i aktuálnych výstav múzea, ktoré sú spolu s učivom prírodopisu každoročne aj základnou teoretickou bázou súťaže. Práve preto sa už tradične niekoľko dní pred jej konaním priestory múzea zaplnia žiakmi, ktorí usilovne sledujú exponáty i textovú časť, aby si zapamätali čo najviac informácií potrebných pre úspešné zvládnutie vedomostných úloh. Tento rok sa žiaci pod vedením pedagógov a lektorov múzea Ing. Ľubice Richterovej pripravovali na súťaž vo výstavách *Stromy našich lesov* a *Významné lesnícke miesta*.

Podobne, ako v predchádzajúcich ročníkoch, súťažili trojčlenné družstvá zvolenských základných škôl a škôl zvolenského regiónu, ktoré riešili vedomostné, tvorivé a praktické úlohy v tematických okruhoch – dreviny, lesný ekosystém, človek a les. Súťažné úlohy boli pripravené pre dve vekové kategórie, pre žiakov 5. – 6. a 7. – 8. ročníka.

V porovnaní s predchádzajúcimi ročníkmi súťaže bol jej tretí ročník inovatívny v tom, že obohatením vedomostnej časti o viac praktických a tvorivých úloh získalo celé podujatie nový, zábavnejší ráz.

V prvom kole súťažné skupiny odpovedali na otázky z okruhu človek a les. Kým pri zadaniach týkajúcich sa výstavy Významné lesnícke miesta – pýtali sme sa na Čiernohronskú lesnú železničku, poľovnícke múzeum vo Svätom Antone, Dobročský prales a chov koní na Muránskej planine – odpovedali takmer všetci žiaci suverénne, uhádnuť, na čo slúžili vybrané zbierkové predmety z jednotlivých výstav – výškomer, jednoručný vysádzač alebo siaci roh – už bolo pre súťažné družstvá trochu namáhavejšie. Mnohých potrápili aj otázky zamerané na lesnícky slovník. Najťažším hádaným bolo slovo ferbla. Iba jednej súťažnej sku-

pine sa totiž podarilo z ponúkaných možností vybrať tú správnu – obľúbená lesnícka kartová hra. Keďže cieľom súťaže nebolo len overovanie vedomostí žiakov, ale hlavne možnosť odovzdať im nové informácie priamo v priestoroch múzejných výstav, po vyhodnotení odpovedí prvého kola si žiaci vypočuli vysvetlenia zadaných otázok i krátke komentáre k zbierkovým predmetom v podaní lesného pedagóga Ing. Igora Vizslaiho zo štátneho podniku LE-SY SR.

Počas druhého kola žiaci písali krátky test, ktorý zostavil kurátor lesníckych zbierok múzea Ing. Marek Vanga v spolupráci s ďalšími pracovníkmi múzea. Spomedzi úloh z okruhov dreviny a lesný ekosystém žiakov najviac potrápila úloha uviesť názvy miest a obcí, ktoré sú odvodené od názvov stromov, ako napríklad topoľ – Topoľčany, lieska – Lieskovec, tis – Tisovec, breza – Breziny, dub – Dubové. V kole praktických a zábavnostvorivých úloh si žiaci overili svoju zručnosť i tvorivý talent. Z prípraveného materiálu bolo treba zhotoviť drevený vláčik alebo vtáčiu búdku, roztriediť obrázky jedlých a nejedlých húb alebo navrhnuť logo súťaže *Stromy našich lesov*. V prvej kategórii z dôvodu rovnosti počtu bodov si dokonca kandidáti na prvé miesto mohli vyskúšať prílenie dreva.

Do súťaže sa zapojili žiaci zo základných škôl zo Zvolena, i z okolitých obcí – z Budče, Zvolenskej Slatiny a zo Sliacha.

Vedomosti žiakov, ale aj ich výkony v praktických a tvorivých úlohách, hodnotila trojčlenná porota v zložení: Ing. Marek Vanga, kurátor múzea, Ing. Igor Vizslai, lesný pedagóg z OZ Revúca a Mgr. Ľubomír Majerčík z Odboru školstva MÚ vo Zvolene.

V prvej kategórii sa víťazmi stali žiaci zo sliachskej ZŠ A. Sládkoviča, na druhom mieste sa umiestnili žiaci zo ZŠ P. Jilemnického 1813/1 a tretie miesto patrilo súťažiacim zo ZŠ P. Jilemnického 1035/2. Víťazom druhej kategórie bolo družstvo žiakov zo ZŠ M. Rázusa 1672/3, druhé miesto obsadila ZŠ Hrnčiarska 2119/1 a tretie ZŠ A. Ostrolúckej z Budče.

Víťazi jednotlivých kategórií, ale tiež všetci súťažiaci, získali za svoju usilovnosť pekné vecné ceny. Dúfame však, že najväčšou odmenou všetkým zúčastneným bola možnosť získať nové zážitky a vedomosti v atraktívnom prostredí múzejných výstav, a to v priamom kontakte so zbierkovými predmetmi.

SILVIA ČATAYOVÁ
LESNÍCKE A DREVÁRSKE MÚZEUM ZVOLEN

Na deti nesmieme zabúdať

Nežijeme v ľahkej dobe. Stúpa nezamestnanosť, potraviny a predmety dennej spotreby sú zo dňa na deň drahšie a tí, ktorí pracujú, trávajú v zamestnaní celé dni s vidinou lepšieho zárobku a snahou neocitnúť sa medzi prepustenými. Pracovný a časový stres, napätie, neistota, únava - to sú dôsledky dnešného životného štýlu, na ktorý najviac doplácajú naši najbližší - rodina a deti. Tí, ktorým síce treba zabezpečiť základné materiálne veci, ale na ktorých lásku, záujmy a opateru už nemáme ani čas, ani sily.

Aj to sú úskalia hospodárskej krízy, ktorá sa premieta do krízy spoločenskej. Preto je viac ako pozoruhodné, že napriek všetkým týmto okolnostiam a profesionálnej neistote, spôsobenej zlou ekonomickou i neprajnou spoločenskou situáciou, nájdú sa medzi lesníkmi takí, ktorí veria, že netreba poľaviť v pozitívnej komunikácii s verejnosťou, a že naďalej treba oslovovať ľudí a predovšetkým deti, ktoré ako naši nástupcovia prevezmú po nás naše výdobytky i záväzky, a ktorým by sme mali odovzdať dedičstvo našich predkov v podobe im blízkej a pochopiteľnej.

Preto by som chcela oceniť prácu lesníkov z Odštepných závodov š.p. LESY SR v Leviciach a Liptovskom Hrádku, kde 1. júna - na Deň detí - na našich najmenších nezabudli a zorganizovali zaujímavé podujatie LESY DEŤOM. Levičanom sa pod vedením Ing. Romana Ďuriša podarilo už po ôsmykrát zorganizovať hravý detský náučný chodník pri jazere Počúvadlo neďaleko Banskej Štiavnice, kde okrem sadenia stromčekov, kynologických a sokoliarskych ukážok, rozpoznávania stôp či určovania výšky, hrúbky a veku stromov, majstrovali dokonca i vtáčie búdky. Ako potvrdil riaditeľ

Odštepného závodu /OZ/ LEVICE, Ing. Dušan Krajniak: „Každý rok prechádzalo chodníkom okolo tisíc detí. V tomto roku sa ráňajší dážď podpísal pod účasť - prišlo cca 700 detí materských a základných škôl z okolia, Banskej Bystrice i Nitry. Aj napriek tomu si však myslíme, že podujatie bolo vydarené a opäť potvrdilo, že verejnosť nás vníma cez naše činy - ak komunikujeme a sme ústretoví, ocení to.“

V podobnom duchu sa vyjadril aj riaditeľ OZ Liptovský Hrádok, Ing. Jozef Zatlukal, kde sa akcia „LESY DEŤOM“ uskutočnila po prvý raz: „My sme akciu „LESY DEŤOM“ organizovali premiérovou ako súbor súťažných i zábavných podujatí, kde sa deti okrem skákania vo vreći, hodu šiškou na cieľ, lovenia rýb či strelby zo vzduchovky mohli dozvedieť aj čo-to o lese, stromoch, naučili sa rozpoznávať druhy stromov, ich listy a semená, ale najmä - naviedlo ich to začať prírodu vnímať a chápať, uvedomiť si, že sú jej súčasťou rovnako ako stromy, rastliny, zvieratá... A preto sa k nej treba správať rovnako ohľaduplne a pozorne, ako ku každému živému tvorovi.“

Verme, že sa to liptovským lesníkom podarilo, keďže na akcii sa aj napriek poludňajšiemu dažďu vystriedalo štyristo detí - čo bol dvojnásobok oproti nahlásenému počtu!

A tiež verme, že sa nám aj napriek neľahkej súčasnosti podarí prekročiť vlastný tieň, a budeme so zanietením a hrdosťou obhajovať lesníctvo, jeho poslanie, úlohy i históriu tak, aby bolo nielen medzi vysnivanými detskými povolaniami, ale získalo naspäť aj svoj spoločenský status...

ANITA FÁKOVÁ

PREČO MÁM RÁD LES

Prof. MUDr. Svetozár Dluholucký, CSc.,

RENOMOVANÝ LEKÁR – PEDIATER

Aká jednoduchá otázka! Avšak – ako to už býva – na najjednoduchšie otázky je najťažšie nájsť priliehavú odpoveď. Pokúsím sa o to.

Celý môj život – hoci so jeho väčšinu strávil v meste – je úzko spojený s prírodou stredného Slovenska, a to sú hory a lesy. Už ako dieťa som s rodičmi trávil každú voľnú chvíľu v lesoch južných úbočí Nízkyh Tatier – v Krpačove, v „Črnnôm“, Tálloch, či úžasnej Vajskovskej doline nad Dolnou Lehotou. V lesoch – kde po vojne a povstaní bolo možné niekedy častejšie nájsť mínu ako hrieb. A od tej doby – keď sa obzriem dozadu – každá voľná chvíľa, víkend je nasmerovaná do hôr. Najviac hôr stredného Slovenska. Priamy kontakt so zeleňou a vôňou smrekových lesov, kde stúpať po koberci pružného ihličia má na mňa nenahraditeľný a ťažko popisateľný účinok. Ako sprcha, zmývajúca všetko nahromadené v priebehu pracovného týždňa... Aj po skončení dovolenky – či pobyte – v exotickom zahraničí smeruje naša rodinná prvá cesta „do hôr“. Mám „hrdý dom“ – chalupu v Pohronskej Polhore, kde trávim aj s našim hrubosrstým jazvečíkom Kubom najkrajšie chvíle voľného času. Na neuveriteľných dubákoch v strmých smrekových lesoch Muránskej planiny. Kto to tam nepozná, nepozná krásy rýdzeho Slovenska. Fabova hoľa, Muránsky hrad na Cigánke, a vôbec...

Skrátka, neviem si bez lesa predstaviť svoj život, je mi do plaču nad aktivitami vedúcimi k jeho ekologickej (lykožrútovej) kalamite. Chcel by som dopriať kontakt s ním aj mojím vnúčatám...

PROF. MUDR. SVETozár DLUHOLUCKÝ, CSc.,

NOTAFÍLIA

1. časť

V našej rubrike Hobby sme prezentovali najrôznejšie predmety, ktoré sú predmetom zberateľskej vášne. Cieľom bolo oboznámiť čitateľov so zberateľskými predmetmi, ktoré zobrazujú prírodu, les, lesníctvo a poľovníctvo. Po známkach, odznakoch, pohľadniciach a pexesách sme sa zamerali na peniaze, konkrétne na bankovky. Samostatný zberateľský odbor, zaoberajúci sa zbieraním a štúdiom bankoviek, papierových peňazí a platiel, sa nazýva **notafília**. Tento odbor bol pôvodne súčasťou numizmatiky, ale od roku 1970 bol ustanovený ako samostatný zberateľský obor. Jeho zakladateľom bol nemecký numizmatik Albert Pick (nar. 1922), najznámejší nemecký zberateľ bankoviek a papierových platiel. Bankovky a nůdzové peniaze začal zbierať v roku 1930. Keď jeho zbierka platiel dosiahla približne 180 000 kusov, kúpila ju Bavorská hypotekárna a zmenková

banka. Pick sa stal správcom zbierky a staral sa o zvelaďovanie a rozširovanie zbierky v rokoch 1964-1985. Momentálne žije na dôchodku v Garmischi. Svoju prvú knihu, katalóg bankoviek, vydal v roku 1974. Najväčší katalóg a cenník bankoviek na svete „Standard Catalog Of World Paper Money“ získal množstvo medzinárodných ocenení a každoročne vychádza dopĺňaný a novovydané bankovky.

V našom seráli o notafílii sa zameriame na bankovky s vyobrazením prírodných motívov. V prvej časti predstavujeme novozélandskú päťdolarovú bankovku na rube s motívom jedinečného zástupcu miestnej fauny Hoiho (Tučniak žltooký, *Megadyptes antipodes*). Švédska päťkorunová bankovka z roku 1978 zobrazuje výtvarne štylizovaného tokajúceho Tetra hlucháňa (*Tetrao urogallus*). Na bankovke s nominálnou hodnotou 100 frankov, ktorú vydalo v roku 2000 Kongo je na líčnej strane vyobrazený Slon africký (*Loxodonta africana*). Štvrtým exemplárom je bankovka z Gruzínska, ktorá má hodnotu 1 Lari a na rube má sympatického zástupcu čelade jeleňovitých.

PETER GOGOLA

RYBÁRSKY RECEPTÁR

Grilovaný pstruh s pomarančovou a horčicovou polevou

Suroviny:

6 pstruhov, 250 g šampiňónov, 3 zrelé stredne veľké paradajky, 3 veľké sladké cibule, 6 až 8 stoniek čerstvého estragónu, 3 až 4 lyžice rastlinného oleja na grilovací rošt.

Pomarančová a horčicová poleva: pomarančová šťava z 2 pomarančov, 4 lyžice rastlinného oleja, 4 lyžice dijonskej horčice, 2 čajové lyžičky medu, mleté čierne korenie, soľ.

Postup:

Vykostovacím nožom narežeme rybu priečne na každom boku tri až štyri razy (zárezy hlboké asi jeden centimeter umožnia lepší prienik tepla). Obtrháme lístky estragónu a naukladáme ich do každého zárezu. V mise rozmiešame dijonskú horčicu s medom, pridáme pomarančovú šťavu, postupne prilievame olej. Polevu osolíme a okoreníme. Na gril naukladáme plátky cibule a šampiňóny. Natrieme ich polevou, osolíme a okoreníme. Huby grilujeme tri minúty, cibuľu päť až sedem minút. Paradajky pečieme taktiež päť až sedem minút. Ryby poukladáme na rošt, natrieme ich polevou, osolíme, okoreníme a grilujeme štyri až sedem minút dohnedu. Rybu podávame so zeleninou.

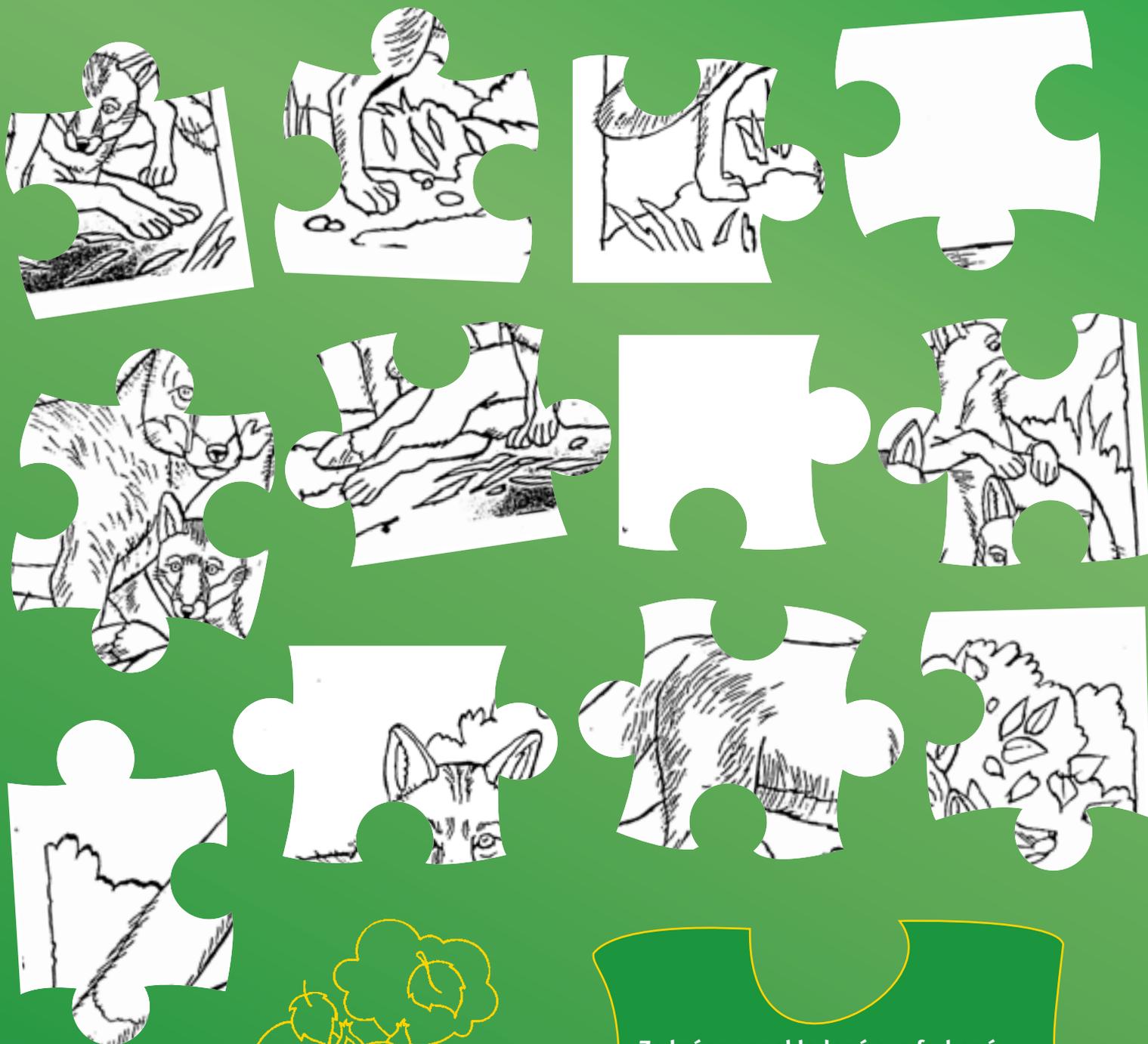
Tip redakcie Lesníka

Ľudové porekadlo hovorí: ryba, dyňa, farár, sviňa potrebuje liter vína. Víno k rybe bezpochyby patrí, odporúčame biele vína Muller Thurgau alebo Veltlínske zelené. Predovšetkým však dbajte na mieru.

Puzzle s omaľovánkou

Vystrihni, poskladaj,
nalep na papier
a vyfarbi puzzle.

Ahoj kamaráti, pošlite mi
poskladaný a vyfarbený
obrázok. Jedného riešiteľa
odmením darčekom.

Za krásny poskladané a vyfarbené
obrázky posielam odmenu mojej
kamarátke Natálke Dubovickej
z Banskej Bystrice.

Ahoj a dovidenia nabudúce!

Vaša veвериčka Ryška

Kalendár podujatí

4. jún	Výstava Príroda TANAPu Múzeum vo Sv. Antone (výstava potrvá do 15. septembra)
21. jún	Slávnostné otvorenie Lesníckeho náučného chodníka Park Parchovany OZ Sobrance
22. – 27. jún	EFOL 2009 (EUROPEAN FORESTER'S ORIENTEERING CHAMPIONSHIP) Zlaté Hory, Česká republika
26. jún	Naj horár Súťaž lesníkov z celého Slovenska Hotel Lesák nad Tajovom
3. júl	Odhalenie Významného lesníckeho miesta Pamätné miesto prof. H. D. Wilckensa Repište, OZ Žarnovica
11. júl	Deň stromu Sviatok všetkých, ktorí majú radi les Lesnícky skanzen, OZ Čierny Balog
16. júl	Slávnostné otvorenie Lesníckeho náučného chodníka Kamiana Medzilaborce , OZ Vranov n/Topľou
13. – 16. august	Kurz trubačov SLŠ Liptovský Hrádok

Lesnícka fotohádanka

Tak som to opäť asi „prestrelil“! Na fotohádanku z minulého čísla mi prišli dve odpovede, z toho len jedna správna... Musím sa polepšiť a vybrať menšie „špeciality“! Úspešným znalcom lesníckej histórie bol tentokrát Ing. Jozef Kubiš z Revúcej, ktorý spoznal, že: „... **na obrázku je kaštieľ v Kokave nad Rimavicou, kde v minulosti sídlila aj lesnícka majstrovská škola, pričom dnes je tento objekt**

vo vlastníctve pôvodného majiteľa, pána Novéka.“ Hoci to nie je pri tejto rubrike pravidlom, za správnu odpoveď posielame kolegovi Jozefovi Kubišovi knihu. Podarilo sa mi stretnúť s pánom Novekom, ktorý si zaspomínal nielen na detstvo strávené v kaštieli, ale aj na dve vzácné skameneliny pňov stromov, ktoré sa nachádzali v príľahlom parku. Ak by niekto čosi vedel o ich osude, naša rubrika by pomohla dobrej veci....

Nová fotohádanka vás zavedie hneď na tri miesta. Spája ich to, že sú tak trochu na konci

JÚN 2009

Životné jubileá

50 rokov

Ing. Rácek Peter, nar. 26. 6. 1959,
vedúci LS, LS Nitrianska Streda
– OZ Topoľčianky

Ing. Kudrna Peter, nar. 30. 6. 1959,
technik, LS Dobroč – OZ Čierny Balog

60 rokov

Turek Dušan, nar. 23. 6. 1949,
manipulant, ES Smolenice – OZ Smolenice

Ing. Šípek Ján, nar. 31. 5. 1949,
referent technickej prípravy výroby
– OZ Považská Bystrica

Slezák Július, nar. 11. 6. 1949,
vedúci LO, LS Osrbľie – OZ Čierny Balog

Ing. Paroš Ján, nar. 14. 6. 1949,
vedúci LS, LS Ďumbier – OZ Čierny Balog

Šebej Pavol, nar. 16. 6. 1949,
vedúci LO, LS Široké – OZ Prešov

Odchod do predčasného starobného dôchodku

Koniar Michal, nar. 7. 3. 1948,
technolog prípravy výroby – OZLT Banská
Bystrica

Odchod do invalidného dôchodku dôchodku

Ing. Vaško Juraj, nar. 9. 4. 1950,
technik, LS Zámutov – OZ Vranov

ING. HELENA TURSKÁ

sveta. Pravda, toho nášho, slovenského. Prvé nájdete v jednej z našich najkrajších lesných rezervácií. Druhé na prírodnej pláži, pravdepodobne jedinej tohto druhu u nás. A tretie patrí zemepisnému výškovému rekordu. Poznate ich? Pomôcka: Ak vás vo všetkých prípadoch intuícia ťahá na východ, poslúchnite, prosím. A ešte čosi: Radosť mi urobila pani Ing. Zdenka Koubeková, ktorá napísala: **Fotohádanky ma celkom zaujali, aj keď neviem vždy odpovedať, ale poteší ma, keď sa niečo nové dozviem. Želám veľa ďalších dobrých nápadov.** Ďakujem. A vaše odpovede tradične očakávam na: jan.micovsky@lesy.sk

V posledný májový štvrtok sa banskobystrické Námestie SNP už od skorého rána zaplnilo množstvom ľudí a stánkov s najrozmanitejšou ponukou, prezentujúcou Banskobystrický kraj a jeho pestrú paletu rekreačných, kultúrnych, historických i prírodných zaujímavostí. Pod názvom Župné leto sa v 28. mája konal v meste pod Urpínom druhý ročník otvorenia letnej turistickej sezóny v Banskobystrickom samosprávnom kraji. A š.p. LESY SR sa na nej po prvý raz nielen zúčastnil, ale najmä zaujal a oslovil... Viac už s Petrom Gogolom, organizátorom prezentácie š.p. LESY SR na Župnom lete v Banskej Bystrici:

Prečo sa teda š.p. LESY SR zapojil do tejto akcie?

Naše aktivity v budovaní Lesníckeho skanzenu, siete významných lesníckych miest a náučných chodníkov prinášajú svoje ovocie. Verejnosť nás začína vnímať už aj ako poskytovateľa turistických služieb. Konkrétne Lesnícky skanzen pri Čiernom Balogu je na území banskobystrického kraja pokladaný za jednu z najnavštevovanejších turistických atrakcií. To je niečo, čo nás teší, ale zároveň aj zaväzuje. A to je tiež dôvod, prečo sme sa zapojili do tohto podujatia, ktoré je symbolickým otvorením turistickej sezóny.

Náš stánek poskytoval okrem informáciách o lesníckych náučných chodníkoch na území kraja aj zážitkové hry pre deti. „Posádku“ stánku tvorili lesní pedagógovia z OZ Slovenská Ľupča (Ľudovít Ivan, Ján Zázrivec) a OZ

Župné leto v Banskej Bystrici

Čierny Balog (Zuzana Parošová, Eva Stehlová, Ján Václavík, Michal Kofira). Zaujímavé pritom bolo, ako na naše aktivity pozitívne reagovali a usilovne sa zapájali aj staršie ročníky.

Pokladáš tento spôsob propagácie za účinný?

Bezpochyby. Na Námestí SNP v Banskej Bystrici mali svoje stánky všetky inštitúcie, kto-

ré čosi v cestovnom ruchu a turizme znamenajú. LESY SR medzi ne určite patria a budú patriť.

Na záver „pikoška“: V tesnej blízkosti nášho stánku sa nachádzal stánek Čiernohronskej železnice z Čierneho Balogu s funkčným modelom parnej lokomotívy a vagoníkov. Náhoda? Skôr symbolika. Partnerstvo, ktoré sa zrodilo pri budovaní Lesníckeho skanzenu.

ANITA FÁKOVÁ

FOTO: PETER GOGOLA, MICHAL KOFIRA

